ҚАЧАХЕ МРАД

14997
F.16

БАҺАРА Т'ӘЗӘ

ҚАЧАХЕ МРАД

14997
F.16

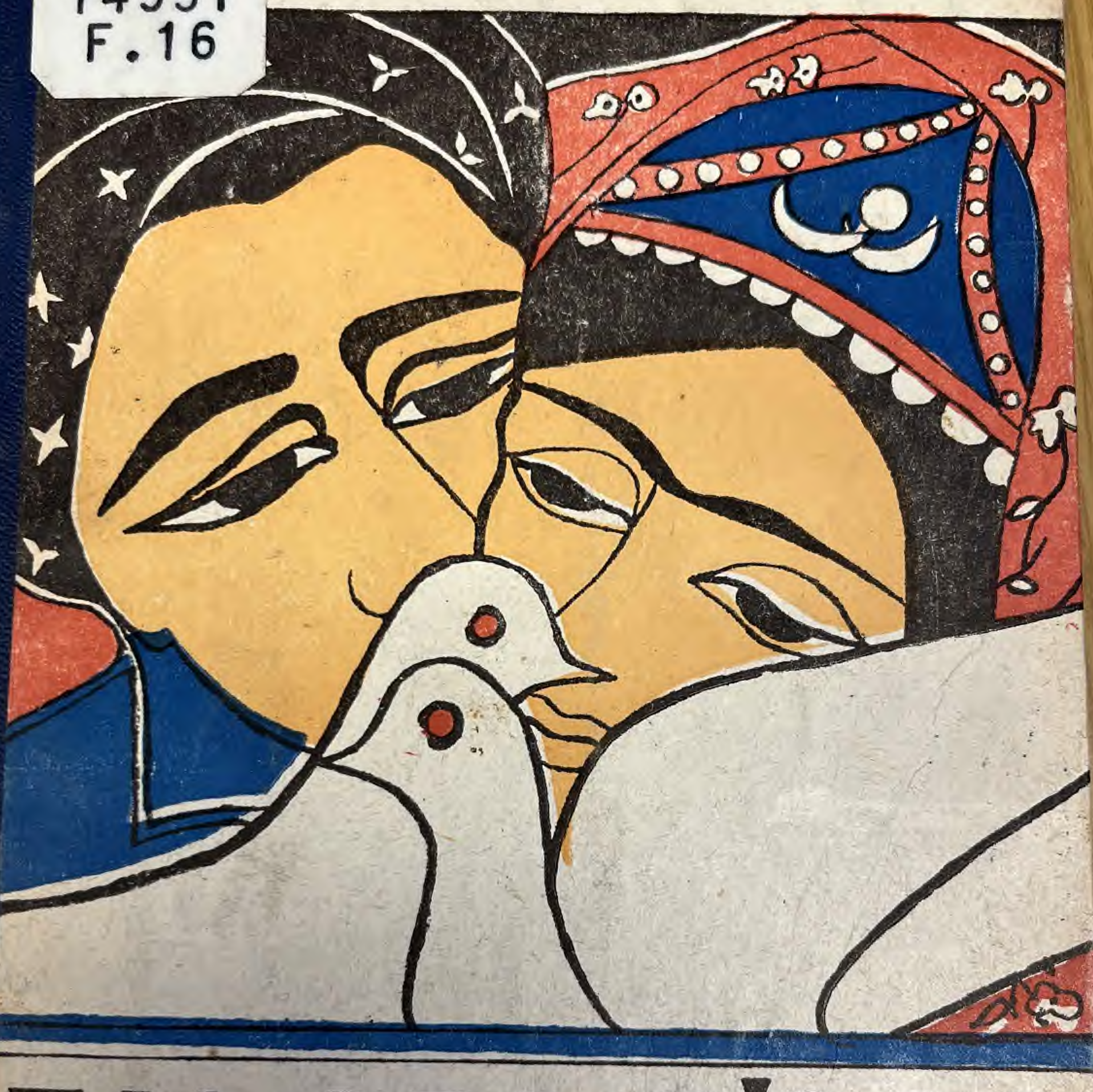

БАҺАРА Т'ӘЗӘ

14997 f 16

ҚАЧАХЕ МРАД

Қачахе Мрад
к.

БАҺАРА Т'ӘЗӘ

НӘШЬРӘТА ӘРМӘНИСТАНЕ
С. 1 9 6 5-а

Ղաչախե Մրադ

ՆՈՐ ԳԱՐՈՒՆ

(Քրդերեն)

ԵՐԵՎԱՆ — 1965

«Հայաստան» հրատարակչության

ՊԵՏԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос Библиотека
ՀՍՍՌ-Арм.ССР
Мясникяна
ԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ
87-66

КАЧАХЕ МРАД

Новая весна

(на курдском языке)

Издательство «Айастан»

Ереван, 1965 г.

BRITISH MUSEUM
13 67
JUN

БӘЙРАQА СОР ДЬМЬЛМЬЛӘ

Бәйраqа сор дьмьлмьлә,
Нава һәwе дьфьтьлә,
Жь дәст һ'öба дьле мәрийа
Ишьqа wе гәш дьшхöлә.
Һәрр'о пе wе пешда дьчьн
Әм бь т'әмийа партийа бәләд
Р'йа мә фьрә, ә'мре мә ша,
Бәхте мә гәш, бе һ'әд у сәд.

КОНСТИТУСИА СОВЕТИЕ

Әгәр жь мьн йәк бьпьрсә
Чи мьн һәйә у чь т'önә
У һ'önöре мьн бьһ'әсә:
Қ'имә, чьмә, мьн чь пьштә
Әзе вәкьм бәлге тә зер',
У к'öбари сәрбьльнди
Бежьмеда: wәрә, бьнһер',
Зәнда же һьлдә, әфәнди:
Бәстед мә р'әнгин,
Қö т'ьжинә Зин,
Дьмәшьн к'öбар,
Аза, бәхтәwар
Мәме дьбиньн
У дьһә'биньн—
Әw мьлк'е мьньн
Ч'әмед мәйә гör'
Дькьн фур'ә-фур',
Ишьqа шәмал
Дьр'ьжә к'әмал
Сәр ч'ийа у банийа,

Жь зорайа wана --
Дьр'льке мьньн.
Адана мә р'еж,
Заводед ду хеж,
Шанәшинед р'ьнд,
Һ'әму бажар, гönд,
Бь зәви у р'әз
У гölед гәвәз —
Һәбуна мьньн.
Әw хортед qәшәнг
У qизед навдәнг,
Щмаә'та гәр'нас,
Аза, сәрфьнйаз,
Ахьрийа хwә нур
Чедькә беqöсур —
Шабуна мьньн.
Доргәр'е мә зор,
Ә'рша данин мор,
Р'акетед дурбин,
Дöжмьн дьбиньн
У дöжмьне һар
Зу тиньнә хар -—
Мьк'ана мьньн.
Қ'әла хәбате,
Бәза qödрәте
Дькьнә зьмин
У сианәта мә,
Р'умәта Wәт'ин

Дәрхьстнә ә'змин —
Әw шана мьнә.
У мьн qәwаттьр, мьн дәwләтитьр,
Жь мьн к'öбартьр т'ö к'әс т'önәйә.
Конституciае да мьн изна п'ьр' —
Мьн бәхтәwартьр т'ö кәс т'önәйә.

ДӘWРА КОСМИКИЕ

Бahар hәла жь мәh'әла
Xwә т'әзә р'ahиштә гönд,
Гава бә'са qәнщәнәвса
Дьне hьлда гәләк т'унд:
Wәлате мьн, qанате мьн
Вәкьр дәwрәкә т'әзә.
Бу мәйдана h'önörвана,—
Э'рша „Восток“ дьбәзә:
Сәр Гагарин, бәнгзи нарин
Гәр'ийа р'енга нәбәләд.
Сийанәта мә, р'умәта мә
Бльндкьр бе h'әд у сәд.
Ле ду wир'а ноли шера
Пенщәк жи чунә ә'змин,
Qö бь сьре ль wи сör'е
Әшкәрәкьн бой Wәт'ин.
Wан бе т'алаш hәwa qәлашт,
Дәwра космикие данин
У наве wан, hәр гаве wан
Дьнер'а бу мьзгини.

Ә'зман ани мәрд мәрдани
Qәфәса хwә бәр вәкьр
У хасед мә — мерхасед мә
Һ'әмди хwә ле мезәкьр.
Т'ьре һиве жь пашиве
Р'абә, һәр'ә р'әqасе,
Дәйн стәйркакә, хwә шьтавкә
Бона һ'әйр у һ'әwасе.

ЭВАРА ПАИЗЕ

Р'о дагәр'йайә — р'ожа паизе,
Т'әбийәт we бь әшq пер'а дьлизә,
Wәк qиза кәзи хәмла р'әнгзәрин
Ль хwә waркьрийә бәр денга әвин:
К'а дьле weйә әw хәмл у льбас,
Әw феки у р'әз у т'уме инщаз?...
Гәло лайиqә, гöндие мә эгьн
Кö әwqас худан сәр wана р'етьн?...
Ноли кәванийа жь дьне кәр' у геж,
Дайә ду тә'ве п'әлте ә'wре хеж
У гази дькә: „Ле, бәр мьразе,
Дә зу дагәр'ә у һәр'ә р'азе,
Нава к'урайа ә'змане һешин"!
Бае һеньк те, дар дькьн хöшин.
Авто баргьран жь нава р'әза
Данә ду һавдö wәк р'әфе qаза.

Паши хәбата лайиқ у сианәт,
Хәбатчи дәртен нав баг'е зәйнәт,
Бь әшқ у бь ша дьчьн нава гөнд.
Е кö хwәкьрийә хәмләкә зә'ф р'ьнд.
Тә'в щара пашьн вәдькә бәдән,
П'әнща р'одькә сәр ә'рде Wәт'ән.

ДАЙҚЕР'А

Дьле тә фьрә
Шабун дьфьр'ә,
Бәнгзе тә к'öбар
Чьқас бәхтәwар!...
Аза, сәрбәсти,
Изьн у р'асти
Да тә беқöсур
Октйабра мә нур!
Тә'ва азайе,
Йа фьреқәтие
Дайә тә, зар'а
К'ана т'аqәте.

Гölан, с. 1960 Ереван.

B2-3-09
MIRAD, QA
880-02 BAHARA
1965

***

Ћеч'ә дьне шә'рәзати у занәсти у бәләди,
Әгәр к'лита дьле мәрийа шаир гәр'йа у әw нәди,
Әгәр паши wи тә'н ледан у готнә wи бь к'öбари:
—Сәд ћ'әйф, шаир, ван шьерада тö чьqаси беит'бари,
Ноли Qасо, ноли Ћ'әсо ч'ьрт-вьр'тийа дьнвиси,
Ле т'ö пьриска к'әмале нава wанда нәтәиси.

БАЋАРА Т'ӘЗӘ

Тә'в жь нав ә'wра,
Нолани р'ewийа
К'әтийә сәре р'ийа,
Хальфи дәрте,
Жь бо ћ'ьзрәте
Р'адмусә ә'рде.
Ч'әм дьбеи qәста,
Нолани ћәспа,
Дайә нав бәста,
Фьтьлийә жь т'ур',
Жь нав кәвие к'ур
Дькә фур'ә-фур'.
Баћара т'әзә
Qәшәнг дьбәзә,—
Бәрбь мьразә.
Ћ'ьшйарбу т'әбйәт,
Ћәр тьшт бь шöрәт,—
Т'әк әwә qödрәт.
Чаир у чиман
Хәмла хwә тәлийан

Хwәкьрьн гöман.
Қölилке р'әнг-р'әнг
Вәбунә қәшәнг
Һәв дахьстьн дәнг:
Бahара т'әзә
Қәшәнг дьбәзә,—
Бәрбь мьразә.
Бahара Wәт'ән
Иро ша у к'ән
Вәбуйә сәр мьскән.

WӘХТА ӘЗ ТӘ ДЬҚЬМ ГАЗИ

Wәхта әз тә дькьм гази,
Һ'әзар дәнги у авази,
Әз сотьм авьр'е нази,
Ньзам дһа чь дьхwәзи?..
Wәхта әз бум тәйре бази —
Тö —кәвотка гәрдәнгази,
Пәй тә фьр'им бь п'әрwази,
Бе фәйдәйә, чь дьхwәзи?..
Сәр тәда тем бь дьлсази,
Ле тö мьнр'а наби р'ази —
Әв бу нолани щанбази,
Ньзам дһа чь дьхwәзи?..

Ә'ЙДА ОКТЙАБРЕР'А

Һ'әзар т'ӧлә ә'мр дьшхӧлә у бәнгзе тә тинә бир.
Бист у нәһ сал, ноли дӧр'—лал к'әг'бе һешин дит
т'ьвдир,
Жь тә wальдийә у qал бунә qәһрәмане мә п'әргал,
Е кӧ бой Wәт'ән шәр' дькьрьн ноли ә'гит Р'остәм-Зал.
Т'әк тә шуштйә бь к'ӧтаси искини у ә'мре т'ьси
Ч'ә'ве нәп'ак, дьле qомси, дәсте зорей ә'р'нуси.
Әз бир тиньм се салйа хwә—р'әва пашьн хун дьк'ьшийа,
Щнйаз сәр һәв ль бәр тә'ве, хуна кӧ ль ә'рде пьжийа.
Де әwләде әвин давит у дәст давитә т'вьнге,
Дьчу типийа у шәр' дькьр, кӧ һьлата зӧлма һьнге.
Әз бәр тиньм нава qәт'ле ә'мре к'очәр у кӧрманщийе,
Бе мал, сьт'ар һьни фәqир, шьвдарә дәст ль сәре ч'йе,
Ль бәр сӧр'е, ль бәр шое әw гаване гӧһе гӧнда
Тә дәйн лекьр, wи т'вьнг һьлда к'әтә тә'вйа р'ожа тәда.
Чи мәр'а бу, т'әбйәта әк'ьл у бефәйдә дәстнәдай,
Чи мәр'абу әw ә'мре кьн һьн зеранди, һьн ледай,
Чи мәр'абу ч'ә'ве ль дәста, нәфса брчийә qьша гьрти,
Йа ч'уктиеда нәсәqьр'и у р'ожа хwәш qәт нәдити?..
Әм бир накьн wи һ'әйаме, хәдәр-хәдәр нава дәлк'а,

Мә т'охьме бәхте мьр'уз дьр'әшандә сәре сука,
Бь qәрп'але нава мала әм дьгәр'йан ль гедука,
Wәки дәрен әм жь wе п'арса ч'ер' лекьри ль бәр дәрйа,
Кӧ һьлчинә азайа ша, әw ч'ә'ве ль дәста, ч'ә'ве, кӧ зерйа.
Нһа, wәхта дньһер'ьм, бәнгзе мәрийа гӧлвәдайә.
Гӧнде, кӧ бәре дьхәньqи нава тә'рйа мьжә сәqьр.
Бь һ'әзар ләмп'е электрике, нһа әwи шәмал дайә.
Нһа трактор гӧр' дьqужә ль сәр ә'рде дәwраи qьр'.
П'ьр' сале к'әл qәфәса тәда әм дәст тиньн бәре р'әза.
Ноли бә'ра бе сәр бьни, wәлате мә п'ьр' п'ел да хwә,
Һәр п'еләкеда пешдачуйин, һәр п'еләкеда ә'мре аза.

с. 1936 Ереван.

87-66

ՊԵՏԼԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос Библиотека
ZUUՌ-Арм ССР
им А Мясникяна
Ա. ՍՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

WƏЛАТЕ ШЕWРЕР'А

Дьчьмə гöнд жь бажер,
К'əwшəне гöл дьбьhе,
Жь адана тə'мə т'ер, —
Мьскəне мьни Шewре
Wət'ən—wət'əне тə—
Канйе аваз ль сəр.
Машоqьм ль р'ьh'ане тə,
Ль р'əзе тəй нədəр.
Тö гöла дəв гəлида,
Тö əwра заре дибə,
Wət'əне мьн, тə зилда
Бь к'öбрəкə т'əзə.
Жь h'əзар мəрйе т'əщбəти əз,
Жь дьле wани эт'ун,
Фьр'и шабун педа оу р'əз,
Педа бу гöл-вəбун.
Тð hьлдə ви шьери
Жь möch'иде xwəй т'əзə,
Мьqамək данйə wи—
Мьqаме h'öбa тə.

Сəр тəда тем бь тал
Тала мьн тəр'а к'ьлам.
Бьч'ук, щаhьл у кал
Дьшиньн тəр'а сəлам.

с. 1937. Ереван

ЖЬНЕД WƏЛАТЕ ШЕWРЕР'А

Бь газйа wə у шабуна дьле алав
У wəлате э'мре аза, hунə дь нав,
Хушкно, аqьл у qəлəма мьнə зьрав
Шькьл дькьн wə у бəжна wə, деме гölав.

Мьн нас дькьн? Бьре wəмə əзи т'усьз,
Нав п'еч'əке Советстане əз хwəйкьри,
Хушка мьнə нав wəлате т'əwри дəнгьз
Бешика мьн h'əжанд дəлал у h'ьзкьри.

О, хушкно, т'ьфаqа мə шайə у h'ьзкьри,
Əw чəwa пола we qаймбə h'əта-h'əте,
We же бьбə зör'əта мəйə нəалт'кьри—
Зör'əта зор, кö дьбинə мə'рифəте.

Бира wə те, хушкно, айке дьле qула?
Бира wə те qət'ла бəре—п'адше урьс?
Бира wə те хуна хушка, к'ərба дьла;
Жь дьле мə дьhат бина барута мьз.

Бира wə те, сəр мə бльнд qамчийе пола,
Ль дəсте бəга qанате мə дьh'ьнщьр'анд,
Жь пьшта мə ч'ərм р'адькьрьн, ноли зола
У тəйаха хwə, жийина пашьн мə дьк'ьшанд.

У əм бьбун к'ьвава пə'тийə ль сəр агьре,
Анщахи дур дьмьлмьли ноли ч'ьре.
Мə дьh'əмьланд дəqа пашьн—э'мре чətьн
У hивйе бун дəре бahар—бahара мəзьн.

Hha, йək wə шофер, йа дьн пилот дь э'змана,
Hун дəрбьдарьн, hун сədьре колхозвана.
Изна wə жи нька hьмбəри изна мера,
Партийа э'зиз ани сери əв qьрара.

Əм шаиша нак'ьшиньн жь т'ö к'əса,
У чедькьн сосиализме бь дьле бə'р
К'и щölə'ткə, дəст дьрежкə wəлате мə ша
Əме пьште ле бьшкеньн—ле технə багəр

сала 1936. Ереван

WӘЗИРЕ НАДРР'А

Бьн шушеда данийә шькле wи бәр мьн,
Худанәкә сар дак'әтйә ль сәр мьн,
Әw дьк'әнә, әз мьр'узьм сәба wи—
Мьн дьпьрсә, әз надьме щаба wи.
Бәреда әм бьра бун дьл h'әлал,
Ноли шр'ке аве жь канийа зәлал.
Wәхта бь ша, әw дьмәшйа нав баг'а
Ноли бьра дьда h'әмуйа т'әмйе хwә.
Қ'е bawар дькьр, wәки qәзйа бе амьн,
We щӧлә'ткә, хорте талиан—h'ӧба мьн,
У әw бәжна назькә у назани,
Текә хӧре халийа сарә бәйани?
Қ'е bawаркә, wәки әw нав мә нинә,
Қ'е bawаркә, кӧ әw набежә „hәвал"!
Қ'е bawаркә, бьн халйеда дем зәлал.
Әз сонд дьхӧм вьра ль бәр шькле тә,
Жь hорйа четьр к'әне hәр'о әк'ле тә,
Бь әвинти Wәт'ән h'ьзкьн швета тә,
Миасәркьн әм hәр щара нета тә.

сала 1946. Ленинакан

М Ә Й А Н Ә

Qизка дәлал тӧ, Мәйанә,
Қ'е h'әжандиә бешика тә?
Жь чь гӧла нава баг'а
Тә hунайә гәрдәна хwә?
Гӧлйе бәдәw, р'ож у шәв
Ль бәр р'ое дьч'ьрусьн әw.
Дьбә, кӧ жь Дилбәра Фәqие Тәйра
Бәдәwйа we тә же hьлда?
Йан адана wәлате мә,
Ноли мехке баг'е Дәлмә,
Бу шәмала п'әнще р'ое
Гьртә жь тә у хәвхәвке.
Ль стӧе тәда дәзмала сор,
Сәрда харьн ч'ә'ве тә мор,
Ноли гӧла, h'әwaса тә
Бь әвинти hәр щар сәрә.
Тӧ жи зани, чь мьскәнә
Навда шин буи, ноли гӧла!
Тӧ жи зани шай hәнә.

Щәм мә т'önә искина дьла.
Дә тö бьлиз, дәлал бьлиз,
Шабә, ноли гölбахана,
Тö бьстьре у дәнге зиз
Бьра дәре жь п'ала hана!

сала 1936. Ереван

ЖЬ hӘВ ДУРҚ'ӘТЬН

Бәрфә, бәлг wашийан жь дара
У әва h'әвтийа döда
Багәре гьртийә h'әта Wане
У дьлизә сәр Ереване.
Ле бьра шәпә бьгрьн хани,
Р'е у дьрба... әw набә мә'ни,
Т'ö щара р'йа h'öба дьла
Нае гьртьн нав р'оже сала.
Әва чәндә жь мьн qәтиайи,
Маи пьш бәрфе нәh'әлиайи,
Орт'а мәда сәкьнийә жийин,
Ноли диwаре qәсред шин.
Әз алики, тö алики
Дурьн жь hәв әм зьвьстане,
Ле бир накьн әм h'öба щики—
Hh'öба р'әзе Ереване.

сала 1936. Ереван

Ћ'ӘЗАР ДЬЛИ

Ћ'әзар дьли, Ћ'әзар гӧли
Ћьлдә сьдqе мьн вәкьри,
Ћ'әзар тә'ва шәмал фьр'и
Ћат ль бәжна тә ньтьри.
Нава панздә хушке назда
Ћ'әwaca гӧр' тә шәмалда.
Украина мьнә дәлал,
Бьмбарәкбә ль тә чьл сал!

Мьскәне тәи бе сәр-бьни,
Иро Ћьлда әw мьзгини,
Днепрогэс—бьрqа шәп'ал
Бой тә зуда буйә бәрп'ал.
Тәр'а бу дьл, бь тамара
Ишьq сәр деме тә бәрда.
Украина мьнә дәлал,
Бьмбарәкбә ль тә чьл сал!

Завод у к'архане к'әмал
Сурәте тә бун хәт у хал,

Бьжи мәр'а Ћ'әзар сали,
Ћәрт'ьм мәр'а тӧ дәлали.
Бьла ә'мре мәи хашбәхт
Ль тә бьбә нолани р'әхт,
Украина мьнә дәлал,
Бьмбарәкбә ль тә чьл сал!

Гәләк дӧжмьне qәт'ьлр'еж,
Жь бае дӧне кәр' у геж,
Хwәстьн Қиев—дьле тә гәрм,
Хwәр'а текьн ньвина нәрм.
Тә бәр wана нәкьр qәлси,
Бь ә'гити стәнд сәрбәсти.
Украина мьнә дәлал,
Бьмбарәкбә ль тә чьл сал!

Иро п'әнще стәйрка Ленин
Тә хәмьлин Ћ'әзар гели.
У нава мала бьратие
Хwә дьЋуни мә'рифәтийе.
Тә'ва комунизмейә зор,
Тә р'ож бь р'ож Ћьлдк'шинә жор.
Украина мьнә дәлал,
Бьмбарәкбә ль тә чьл сал!

ГӦЛАНА СОР

Һ'ьшйар бу баһар, һ'әзар гӧл у зар
Зу һәвдӧ гьртьн, жорда һатьн хар.
Ч'ич'әке р'әнг-р'әнг, бәйбун у р'ьһ'ан
Назьк вәкьрьн гәрдәне тәр'-щан,
Сәр синге к'әwшән бу мьрщане гәш,
Сӧр' диһар кьрьн мехьк у бьнәвш.
Гӧлана мә сор, гӧлана мә зор
Бәнгзе баһаре буйә к'әскәсор!..

У дькә гьрмин у дькә зьмин,
Буйә мьqаме Wәт'әне әвин.
Нава мәша we к'ӧбар у чәләнг
Гавдьдә бь наз бәхте мә qәшәнг,
У наве гӧндйа, у наве п'ала
Кьрйә һәйкәле зәман у сала.
Гӧлана мә сор, гӧлана мә зор,
Хәмла баһаре буйә к'әскәсор!

Һәр awаза we—к'ӧбра дьле мә,
Дәнг у газа we мәша мьле мә,
Е кӧ һ'ьшйар кьр ә'рде дем у qьр',
Пашда вәгәр'анд бәза ч'әме һ'ӧр',
Qьнйат да дәзге нава к'архана
Чекьр вьр бой бәхт wаре мьк'ана.
Гӧлана мә сор, гӧлана мә зор,
Р'әwша баһаре буйә к'әскәсор!

Нав шәwqа weда дәма мә к'ӧбар—
Аqьл-ньфуса партиа мә диндар
Бәрбь комунизме пешда дьльвә,
Мә бь сәрбәсти р'йа хwәда дьбә,
Дьхәмьлинә р'озгара фьрә,—
Хиала дәwра диһар дьфьр'ә.
Гӧлана мә сор, гӧлана мә зор,
Нура баһаре буйә к'әскәсор!

Нав п'әнще weда ӧлме мә—сәwда,
Кӧ бәрбь ә'зман сарух вьр бәрда.
Әw чапьк мәшйа, сьлав да пеwра
Бь хwә бу пеwра гәш нава стера.
Ә'длайа мә к'әл гиһандә тә'ве
Хwәр'а бь ләзәт бу шьрике we.
Гӧлана мә сор, гӧлана мә зор
Һ'әмде баһаре буйә к'әскәсор!

21-е апреле сала 1959. Т'билиси.

ГАЗИ БЬ ФЕЛБАЗИ

Ль кәндале т'опке хали
Мә'дәкьри, мьр'уз т'ә'ли
Хwә һәвдӧ гьрт се һәвала,
Қӧ шенкьн Авропа вала:
Йәк гӧр, йәк к'әлбе һ'әмьси,
Йәк жи р'увие нәwqqәр'ьси.
Әw һәв щьвийан, һәв шеwьрин,
Qьрар данин, ә'мр вьр бьр'ин:
„Чь лазьмә,—гот гӧре дәщал,—
Қьрас, дәрпе, йане жи шал...
Әзе биньм...Авропа тә'зи
Бьхәмьлә бь сәд авази.
Р'астә, шали бе дәльнгә
У кьраси бе навмьлкә,
Ле wәки һун пьшта мьнбьн,
Һуне жь мьн бе газьнбьн.
Қ'әлбе һ'әмьс гот: „әw qәнщә".
Р'увие нәwqи гот: „арманщә..."
Wана к'әләфәк авакьр,
Наве софийа ль сәр хwәкьр,

Р'уви бангда нав һәwате,
Қӧ т'әв бенә we „херәте".
Qәрт'але вьр дәнгәк бьһист,
Фьр'ийа wьра, бәр р'уви лист
У готә wи: „Әw чь дәнгә,
Р'оже тә те сәд авангә?.."
„Һа wәрә вьр, тӧ qәт мәвеж,
Әме чекьн Авропа р'еж.
Әме бәлакьн ван аха –
We шен бьбьн ноли баг'а".
„Бьднә мьн жи һун ә'рдәки,
Әзе чекьм ле qәсрәке".
„Бәле, әм һәр'ьн щәм к'охвә,
Әз к'ьзирьм, әwи саг'бә!"
Бәрбь к'охвә чун чәләнги,
Р'уви ль гоште we бу бәнги,
Бәр qәрт'әле дәри вәкьр,
Бәрда һӧндӧр', хwә ле бакьр.
Гӧр вьр зукийа, к'әлб жи кастийа,
Сәр qәрт'әледа вәгәр'ийан
У данә пәй, кӧ бьгьрьн,
П'әр' у баска ле бьбьр'ьн.
Ле qәрт'әле к'ӧләк вьр дит,
Қьрә п'ьр'ин, хwә же авит
У дәрбаз бу ч'йа у бани,
Диса ль дара р'уви дани.
У готә wи: „әw чь дәнгә,
Иро жь тә те сәд авангә?"

Р'уви әw qәрт'әл нас нәкьр,
Дәстбь гьли, бә'са хwә кьр.
„Ћа, wәрә вьр, тӧ qәт мәвеж,
Әме чекьн Европа р'еж,
Әме бәлакьн ван аха
We шен бьбә ноли баг'а".
„Малхьрабо, тӧ р'увие фән,
Наенә щәм wa т'ӧ бәдән,
Ћ'әтани кӧ тӧ к'ъзири,
Қ'әлбе ћ'әмьс жи wәзирә,
Қ'өхве wәйә гӧре мьри,
Нәћәq тӧ бәнда дьгәр'и,
Нета wә we бе гӧманбә,
Т'ӧ щар ә'рде wa шен набә".

сала 1948. Т'билиси

ШИНА ФОЛКЛОРЕ

Мьн фолклора к'ӧрда жь дьк'е зу ани хар,
Әw дәсте мьнда гьрийа у вьр кьрә зарә-зар.
Дьл мьн бу к'ере хуни, щәгәра мьн we дьсот.
Аqьл сәре мьн фьр'и у мьн вьра жер'а гот:
„Тӧ чьма wa дьгьри, бежә мьн чьйә мә'ни?
Ћане әм тә шанабьн, тә ћ'ьзнакьн, әзбәни?..
Жь qәдими та нћа тӧ ньфуса к'ӧрдайи,
Нава мәдәнйәта мә тӧ кӧлилка ћ'әмйаи".
Әw зур бу, мьн ньћер'и, гот: „Әw мьнва бәләдә,

Ћеч'е, п'ьр'еч'е ћатьн,—wəрə тӧ бьбə
шə'дə,—
Ћəбуна мьн дӧр' дьзин, т'ьжи кьрьн
dawe xwə
Анин кьрнə к'ьт'еба у бəрдан сəр
наве xwə".

сала 1957. Ереван

ЩВАТА ГЬВЬР'А

Чəнд гьвьр'е нава гӧнд
Т'оп бун бьн дара бльнд.
У жь нава кəлошка
Анин щəндəке мьшка,
Чəнд чарек араqа сəрт
Р'езкьрьн сəр сьвре мəрд.
Əшqи ћəвдӧ к'ас ћьлдан,
Гоште мьшке бəлəбан
Wан вəчьр'и дор-бь-дор,
Ч'ə'в жь араqе педа сор.
Чəнд п'ьшик бəрбь wан львин,
Гьвьр' педа э'ньрин,
Wəки вьр п'ьшике ме
Бəрбь сьвра wана тен,
Wəки əw бəр гьвьр'а
Дьхwəзьн гошт вəчьр'ьн.
Қӧ намус ль wан нəма,
Чəнд-чəнщьк дан qафе wан.
Р'абу гьвьр'е т'əшкхар,
Гот: „Қəко, а авə qар.

П'ьшике бәр мәрәке,
Кӧ тиньн ч'ежькәке,
Дьне дьхьн һәйтәһол,
Ньрхе wейа се-чар пол".
Гьвьр'е дьн ашqорки,
Стӧкӧр р'ути тәлошки,
Пе чәнщька ә'рд вәда,
Кьрә мьр'ин-хәбәрда:
„Ах, дәрде ван п'ьшика
Wәк ч'ике да ә'нишка!..
Бәр щинаре мә шӧрәт
Wана әм кьрьн р'овәт".
Е дьне жи ноли wан
Гот: „әмьн т'әне п'әләwан,
Т'әк гьвьр'ьн р'ьнд, qәшәнг,
Ле п'ьшика т'ӧнә р'әнг.
Әw нә гоштьн, нә жи ч'енщ,
К'әмала wан дьне һеч'.
Әмьн к'әләш у бе тьрс
Дела мә т'ьм wәк т'опьз,
Ле п'ьшике анизаз
Aqьле хwәда п'ехас".
Нәһәq, wәки гьвьр'а
Дьдан ч'ер' у ньфьр'а.
Wан бир кьрьбу йәqин
Кӧ жь п'ьшика т'әльqин.
Һун бәр qьлхе гьвьр'а

Фә'мкьн шькле wан мера,
Qәдре жьна нагьрьн,
Т'әне п'әйе хwә дьдьн
У бир дькьн, wәки әw
Wәльдинә жь жьна т'әв.

EZDIK.COM

П'ЕQАСҚ У ГӧЛ

Щарәке ль хозане
П'еqаск р'абу мәйдане,
Готә гӧле: „Ле, ле, ле...
Қәзикӧр'а бәр мале!
Бук у қиз у пирәде
Һәрр'о бәрбанга сьбе
Тенә нава бәйара
Бой мьн, ноли зьбара.
Р'астә, бәлге мьн зьврьн,
Ноли қәлйе нә ч'ьврьн,
Тиньн мьн дькьн тьршин,
Йан қәланди датиньн.
Та р'ожа тә қийамәт,
Тә ченабә т'ӧ нә'мәт.
Р'астә, р'әнг тә бәдәwә,
Ле бь тә чь дьк'әwә?...
Хени р'әнге ал у сор,
Тӧ лап һеч'и, ощахкор.
Әw чьданә сера тә,
Дьк'ьшиньн мела тә?

Чьма әw мәрве сәрсах
Бой тә дькьн ах у wах?
Гӧле готә п'еqаске:
— Ле, к'отийа р'әх ч'ьлмаске,
Р'астә, әз набьм нә'мәт,
Ле мьн дьбиньн ләзәт.
Кӧ дә'wатбә, шай—әшq,
Әз ль wьра дьгрьм мәшq.
Бе әшq, шайи, бәдәwи
Ә'мр эт'имә у сewи.

Қ'ӘСӘР

Wәхтәке Сӧлт'ан Һ'әмид һат сәкьни бәр һ'әбсәке,
Дем мьр'уз, ч'ә'ви ч'ькус, дьл кәвьре нав бәстәке.
Ль к'ӧрда бьбу хаин әw qәщәре нав qәщәра,
Хуна бе wa дьк'ьшйа т'унд, wәк ч'әме дәрк'әт к'ьнара.
Wащуйа дьле хwә дьшкенанд т'әне бь һесьре хәлqе,
Қӧ әwи п'әришан кьрьбу, һәрр'о дькьр нава дәлк'е.
Тә'штйа wи т'әне һесьрбу, әw һесьре жьн у зар'а,
Әw бу дәрмане дьле wи Р'оме педа, wан aqapa.
Wәхта к'ӧрдәк данин щәзе Һ'әмид вьр, ноли шьпука,
Дьгот: „Лехьн! Т'әк дьнеда к'ӧрде кӧшти зә'ф мьлукә!",
Бь ә'мре Сӧлт'ан Һ'әмид к'ӧрдәк авитьн we һ'әбсе,
Дьзерандьн у ледьдан, шьпук бари сәр we нәвсе.
Сӧлт'ан һерс гот: „Һәла биньн, бьнһер'ьм чь то мерә,
Әзе бькьм, кӧ бәр п'е мьн бь зар'ти әw бьзерә.
Әзе сәре wи дәриньм хәйсәте к'ӧрд у Қ'ӧрдстан,
Wәки әw т'әрка wан нәкә, әзе лаш ле текьм шилан"
Wәхта хорт һ'әбсе анин зьнгин qафе мәрьв дьһат,
Чидара бь зәлули дькьр шьнгин у дьньват.
К'ьнще wи зит'ол-зит'ол ль гӧланщка хун qәр'ьми,
Т'унщка зер'ин ль бәр бае бе һ'әмди хwә дьльк'ӧми.

Дәст инк'е бьруска сәрт дьшульки нав бьжанга.
Ә'wре р'әш хӧбара фә'ш дахьстьбу дәве занга.
Хорт анинә бәр диwар — бән авитьн qоле мьла,
Чәнгәлева дардакьрьн, ч'ьркин к'әтә нава дьла.
Бьн п'е wи кӧч'ьк дадан, зу к'ори гьрт агьре гӧр',
Жор ә'зман шелу бьбу жь дәст кӧле — жана ньфьр'.
Нав дуда бь ләз у бәз алаве чәнщке хwә хәдәр
Зу авитә щане хорт жь п'йа гьрти һ'әтани сәр.
Чәнд дәqада к'ьнщ шәwьтин, вәбу гәрдәна wи тә'зи
Мьрьне гәрдән кьрә wар у сәр ә'нйе чәләнг бәзи.
Сӧлт'ан Һ'әмид вьра к'әнйа, паше ль хорт кьрә гази:
„Бьнһер', дәсти ве алаве лаш тә бу qӧмаше т'әрзи!..
Мьн тәр'а сонд харьбу, йа ӧса биньм сәре тә,
Кӧ т'ӧ щара тә нәдитйә у нәһатйә бәр дәре тә,
Мьн йа хwә кьр у бежә мьн: гәло р'оже wайә чәтьн
Тә qәт дитйә, кӧ тәнгаси ви щур'әи тә бьжәньн!..
У һ'әтани тӧ нәгьри, һесьра нәбьн хӧлә-хӧл,
Әз т'ӧ щара тә бәрнадьм, вьра бьбә мәйт'е щанкӧл",
Тә дьгот qәй жь ван пьрса ә'мр диса хорт зьвьр'и,
Бь бәнгзе хwә әwи qәлашт п'әрде алава сьнщьри.
Бь инк' әwи готә сӧлт'ан: „Тӧ мә'рьзе ойинбази.
Һәгәр вьр пьрса р'астие мьн дьпьрси, мьн дьхwәзи,
Т'ӧ щара әw йәка набә,— бой мьн һесьрьн щанqәлси,
Һәла т'ӧ кәс пе һесьра нәгьһиштйә т'ӧ мьрази.
Дьһа р'ьндә, мәрьв бьжи т'әне р'оке, ле азайе,
Нә кӧ сахбә ль р'у дьне у бьк'әвә бьн зордәстие.
Тӧ дьпьрси, мьн qәт дитйә р'оже гьран, wайә чәтьн,
Кӧ чәтьнаи ви щур'әйи бе сәре мьн, мьн бьжәньн?

Wəхтəке, дəрбhаре барана hур-hур дьбари,
Ниве шəве бу р'əқин, йəки к'öта ль мьн дəри.
Wəхта мьн дəри вəкьр, бəр мьн сəкьнибу Гагик,
Həвале мьни əрмəни, бьре мьни лапи незик.
Мьн əw бьрə höндöр'е мал у бəнгзе wи мьнр'а дьгот,
Wəки бьрчибуна кавьл дьл-h'ьнаве меван дьсот.
Ле т'öнəбун у тəнгаси мала мьнда дьр'əқьси,
Бьн баре əлк'а дəщал бəхте мьн р'əш дьфəтьси.
Щəрде тə əм т'алан кьрьн, ощахе мə манə weран,
Малда т'öнəбу пə'ри нан, wəки мьн бьда бəр меван.
Əз зьвьр'им у дьле мьн бьбу қьша гедука сар,
Тə дьгот бане хани hьлшйа, сəр мьнда hатə хар,
У бае р'əш зəрп дьлуранд: „Хорто, бьмьр, бьбə хали!...
Шəрмə тəр'а, э'йбə тəр'а, э'йб у р'овəт h'əзар сали!...
Меван малда бьрчи р'уне, к'ане қöльх, к'а нандари?
Э'дəте мьлəт бəр п'е чу чь шьпукə, бесьт'ари"!
К'əла hесьра hатə мьн, əw зипьки жорда барин.
Т'əк ишьқа ч'ьра к'əсад бьбу шə'де мьн hесьра
Жь ар'ике гушйе ду дальқйабун, wək hьнгьла.
Əз тəвьзим, р'əх стуне мам, хwə бьбум даре п'еч'ьра.
А, əw бун р'ожа мьн гьран, а, əw бун дəqе мьн чəтьн,
Дьл-h'ьнаве мьн hьнгавтьн, h'əта иро wан дьжəньн.
Ле əва hеч', Сöлт'ан Hъ'əмид, əв р'ож бəр wана листькə,
Дьбə кö тəр'а мерхасийə, ле сəба мьн əв титькə".

У хорт кəр'бу у сəр сингда hеди дак'ət сəре к'öбар,
У алава беисафи h'уфи хwə кьр деме нубар.
Т'əне нав к'ура алаве ч'ьркинək hат у бу нə'лин,
Ч'ийа у банйе К'öрдстане сəр wи хорти дьк'əwгьрин.

с. 1958. Ереван

ТӦ МӘГЬРИ

Мәлубинә, дайка к'ӧрда, һесьре гьр нәбаринә,
Жь һесьре К'ӧрдстане ч'әм у р'убәр хӧльқинә.
Дьл мьн дьбә к'ере хуне, кӧ һ'ьнаре сурәте сор
Дьч'ьлмьсьн, дьхәирьн жь дәсти wан һесьре шор'.
Р'астә, хәме тә мәзьньн у дәрде тә п'ьр' гьранә,—
Дәщала кӧр'е тә кӧштьн, дьл һ'ьнаве тә машйанә,
Стәмк'ара у хунхара ә'мре т'усьз бәрда бьр'ин,
Wәки т'ьме хӧре тәбә дәрде гьран шин у гьри,
Wәки хwәда тӧ бьнә'ли, тӧ бьмаши, бьқьщқьщи,
Wәк Фате бьби гӧра ч'ийа у бьмини т'и у бьрчи.
Тӧ мәгьри, wәки дӧжмьн нәбинә һесьре тәйә гьр
У ша нәбә дьле хwәда, кӧ дьле тә кьр нав агьр.
Тӧ бәр шине wәрнәгьрә р'әша шине, дайка дәлал,
К'ӧрдстан т'әв шинеданә —жь ч'ийа һ'әта дәшт у нәwал—
Һәр щийа к'ози, һәр щийа агьр, һәр щийа к'әләфә у
weран,
Зewин к'әтийә ә'рд у ә'зман, гӧне тәда дьбен: „деран!...“
Wәрнәгьрә тӧ we р'әше, wәки дӧжмьне бебәхти
Дьле хwәда вьр ша нәбә у нәбежә бь қӧрбәти,
Кӧ дьле тә wи п'әрч'ьванд, кӧ қәлс буйи ль бәр дәрда,

Жь ахин, к'әсәр у һесьра сах наминә дайка к'ӧрда.
Ахьр бь тә зедә дьбә т'ур'а мьләт, гӧлвәдьдә...
Тӧ ләwз дьки дәве зар'е — әw бь к'ӧрди хәбәрдьдә,
Wи һин дьки, мәзьн дьки,фьр'а дехи дьловани,
Бе де мьләт нә мьләтә — де бой мьләт т'ьм сәркани.
Бәр хwә нәк'әв, бьла дӧжмьн тә бьбинә т'ьм сәрбьльнд,
Бьла бьт'әqә жь инк'е,—бәр зәг'мийа тә әw бьбә кӧнд,
Wәк Wәрдәка дайка К'ӧльк дьле хwәда алт'кә хәме,
Дә'we бькә бой азайе нә бь гьри, ле бь р'ьме.
Әwләде тә һатә кӧштьн бой азайе, наве мьләт,
Бь мерхаси мьqабьли дӧжмьне һар у мьхәнәт.
Сәр мерхаса к'ӧрд нагьрин у т'ӧ щара накьнә шин,
Т'әне давежнә сәр wана бәнде к'ьлама хwә әвин.

* * *

Дәште Барзане тә т'ьре дӧр'ә,
Ч'иае Барзане блънд у сӧр'ә
У нава ч'йада Заб һерс дьхӧр'ә,
Заб һерс дьхӧр'ә.
У т'ьре әw жи, wәк к'ӧрде сәхир,
Qәйд-чидар мьлда, дькә qир'ә-qир',
Ле нае зәвте, нә жи дьбә дил,
нә жи дьбә дил.
Wәхте сәрда те ог'ьрме гьран,
Ә'рд дьшәwьтә, гӧнд дьбьн weран,
К'ӧрд дьбьн пьльнг,—Гӧрган п'әләwан,
Гӧрган п'әләwан.

ДИWАНА КӦЛИЛКА

(Бь мотива ч'ир'ока щмаэ'те)

Һәр сал, wәхта һавина гәш сәр синоре хwә һ'ьземәт
П'әнще тава зер'ин дьр'ет, мәрьва же дьдит лэзәт
У тина дьле хwәйә гәрм әwе дьда дәшт у р'эза,
Гӧман дькьр дьле мәрийа, кӧ бьгһижьн бәхт-мьраза,
Тәнг у бәре хwә дьшьданд, к'оч'кә жь р'озгара сале,
Паизе хwә к'ар дькьр бь һ'әмди хwә әw бе мале,
Һ'әму кӧлилк лэв дьщьвйан ль синге ч'йе, щие мӧһ'бәте,
Һәвдӧр'а гьли дькьрьн у дьк'этнә мьслэ'те;
Чька исал к'е чь кьрйә, ду хwә һиштийә we чь қәнщи
У we һавине э'мре we чь тәһәри дьхәр'ьщи.
Бь нета һ'әмуйа we кӧлилке, йа кӧ э'мәле лапи р'ьнд
We һавине вьр кьрьбу, дьдане п'ешк'еша бльнд.
У салэке ноли һәрщар һ'әму кӧлилк һәвдӧ щьвйан
У синге ч'йе вьр бу бӧһӧшт, жь дэст бин у р'әнге wан.
Ве щаре Сосьн бьжартьн кӧ әw р'уне ль сәр к'ӧрси.
Сосьна хатун р'абу п'йа у вьра жь кӧлилка пьрси:
—Һ'әму кӧлилк вьр һазьрьн?—Готьне:—На, wәлә, қизхал,
Һәла нәһатнә диwане Хашхашк, Нәргиз, һьм жи Алал.

— Фәйда накә, wәрьн исал әм бей wана дәст шӧхӧлкьн,
Дәрәнгә дһа, хwә сьбе әм вьра ль хwә сафи накьн?...
Кӧлилкед гәш йәко-йәко жь щие хwә р'адьбунә п'ийа
У гьли дькьрьн вьра дәрһәqа wан қәнщиед хwә.
Вьр Гӧл р'абу у гӧпке we нолани к'офийа һәйдәри,
Бәлч'ьке ал мәрьв т'ьре қӧрсе зер'инә ль сәри
У бь шәрмокә бәр пьзмама әw һедика wa к'ельми:
—Әз чь бежьм гәли лезьм, гәли хушк у гәли бьра,
Дәсте мьн исал нәһатйә вьра т'ӧ тьштәки ч'ьра,
Т'әне әз хwәр'а шин дьбум нава хасбаг'че мәк'т'әбе,
Wәхта шагьрта хьлазкьр хwәндьна хwә ль ве сале,
Мьн хәмьланд бь р'әнге хwә сәрансәр wьра дьбистан,
Бь бәнгзе хwә у бина хwә wьр шадькьр шагьртед щwан.
— Э... чь дьбә,—кӧлилка гот,—әw тьштәки хьраб нинә!..
—Ле әз,—Йасәмин р'адьбә, к'aw-к'ӧбар сәри һьлтинә
У к'ӧмьке кӧлилкед р'әнг дьдьнә wи п'ьр' шӧрәте
У дьбежә бь қӧт'ами:— исал әз чумә дә'wате,
Wьра бь хwә мьн хәмьланд синг-бәре кәч'әкә к'ӧбар,
Ах, ль мьн, әw чь бӧһӧшт бу, чь лэзәт бу, әw чь нубар!
Сурәт шьмшат, т'ьре һивә, бәжнә бльнд, бьрйе we р'әш,
Wәхта әwе назьк к'ьшанд жь баqе мьн вьр бина хwәш,
Хут we лә'зе жь дэсти we һ'ьш-аqьл сәре мьн фьр'ин,
Ле кӧлилка вьра мәщал ль Йасәмине лап бьр'ин:
—Бәсә, бәсә, әм фелед тә р'ьнд бәлэдьн, оло, ч'ә'вшӧр'!
—Ле әз,—Бьнәфше гот, жь щие хwә р'абу, һьлк'ьщийа жор,—
Исал чумә зийафә'те ль мала мире дәwлэмәнд.
Һәр щийа т'ьжи к'еф у харьн, ль сәр сьвре һ'әзар нә'мәт

Чарнькала зер' у зив, кәвре қимәт-дöр' у лал,
Дьч'ърусин, дьбърьқин, ноли п'әнще тава шәмал,
Ле чь соһбәт wана дькьр... Чawa wан дәрбазкьр сәфәр,
Ль к'едәре wан қәт'ьл р'ет, ле щие дьне чawa бу шәр'!..
—Бәсә, бәсә,— һ'әмуйа вьр гот,— о, тö, кölилка нәбьхер!
Әм нахwәзьн вьр бьбһен дәрһәqa қәт'л, дәрһәqa шер'!..
У кölилка гьли дькьр сәрһатийа хwә wa бь сьре,
К'е р'асти чь һатйә, анийә хwәр'а бә'са хере.
Паше диwан гьран гәр'ийа, кö бой ә'мәле лапи р'ьнд,
Исал бьднә чь кölилке we п'ешк'еша лапә блънд.
Һәма wи wәхти желава вьра Хашхашк, Нәргиз, Алал
Һатьнә нава кölилка п'ьрчукьри у хьрабһ'ал.
К'әсәр һатә Нәргиз, Алал, т'ьре әw к'әтьнә к'ине,
Сәр бәлч'кс Хашхашке хöбар, орт'а we р'әш-хелийа шине.
Сәкьнин бәр һогьред хwә у шәрмокә сәри бәрда,
Мәрьв т'ьре гönәк'арьн у һедика wa хәбәрдан:
— Һун бьбахшиньн, гәли һогьра.
Әм wa жь дур тен нава чьнгьр'а,
Жь ч'йае блънд, ед К'öрдстане,
Қö нһа к'әтийә һ'але әмане.
Ава канийа wьр нот'ьла ноше,
Wьр ә'wр у бьруск дьк'әвьн қоше.
Әм мабун машоq, әм мабун һ'әwac
Жь we т'әбийәте у һәwa we хас.
Wьр пе қьр'авие мә дьшушт сәр—ч'ә'в,
У дьһа к'әләш у дьһа бәдәw
Мә дьхәмьланд канийа авшьр'ьк
У бьнәт'аре кәрие һер'ьк.

Ль п'ала ч'йа, бәр we һенкайе
Мәг'әл һатьбу, лəзәт дьк'ае.
Дö шьван wьра сәрфеза кәри
Һ'әwac дьгәр'йан, к'олос қоткьри.
Ле вьра һеди пирәдекә наз,
Мьсини сәр мьл, дак'әт жь һәвраз
У чу сәр кание, ль к'ö бьн зьнар,
Жь ә'рде дьза вьра ава сар.
Һәма т'анга we, һәма we т'уше
Р'йа хьлохаро дьчу бәрбь Муше.
Пирәде мьсин һедика дани
У вьр нһер'и ч'йа у бани,
К'әсәрәк р'аһишт, дәзмал вьр һьлда
У вьра стьра к'ьлама һана:

К'ЬЛАМА ИГРИДАГ'Е

Дә ло, ло, ло, ло. ло, ло wae, ль мьн, wae.
Исал һ'әвт сале т'әшкиләта к'örданә
Ль бәрәка Игридаг'е нә те кöштьн, нә те р'ае.
Дьне, мер дьзаньн нав, дәнге Браһиме че,
Фәрзәндә, Һ'әсән--Нури шех—Заһьр
Бәлабуйә донздәһ қьр'але әщнәби ль дьнйае.

Г'ало мә ньзанбу шәрт — шур'әте
Дәwләта Р'оме we ль мә һабә,
Әме щабәке бьдне, бьла эла к'örда
Ль Анадолие р'абә.

Ḥ'әйфа мьн те бәрәка Игридаг'е
Ль т'әшкиләта к'ӧрда, ль алаед ә'шира,
На wәллә диса баве Ә'до, кәке Мәме
Нә ль навә.

Дьле мьн т'ӧ дьли наḥ'әбинә,
Дора к'оч'ка кәке Ә'до гӧле бинә,
Ḥ'әйфа мьн те бәрәка Игридаг'е,
Ль т'әшкиләта к'ӧрда, ль алаед ә'шира.
На wәллә диса кәке Ә'до
Т'әв т'ӧнинә.

Шәр'әке ль мә qәwьмийә бәрәка Игридаг'е qӧнт'ара ч'йе
Дәнге т'оп у тәйаред Р'оме
Феза мәда тейә Игридаг'а мәзьн, феза бәләкие
Бьла бьр'ьжә ч'ә'вед де у хушкед хортя,
Бьла ль бәр сәре wан р'унен,
Хуна гәвәз т'әмьзкьн ль сәр ә'ние,
Жер'а бежьн qәйдәки ḥ'афидие.

Хазьла шәр'е qәwьми пар
Ḥавина Эрдише ль сәр Хәлате,
Әзе бала хwә надьмә т'оп у тәйаре
Т'ьркайә, чawa ль ḥәwa те.
Кәсәке хӧданхер т'ӧнинә
Щабәке бьдә бәрәка Игридаг'е,
Бе Браḥим, Фәрзәндә Ḥ'әсән—Нури шех Заḥьр,
Wә малә хьраббә, әскәре т'ьрка
60 ḥ'әзар т'аим буйә ль сәр ә'ширәте.

Шәр'әке ль мә qәwьмийә бәрәка Игридаг'е ль ḥьмбәрә,
Әскәре Р'оме у Иране к'ьшийан ḥатнә сәрә,
Ибраḥим — кьрә гази, гот:
Г'әли ә'ширәта,
Бьла ḥәwарийа мә бен мере дьл—щәгәрә.

Шәр'әке ль мә qәwьмийә бәрәка Игридаг'е ль ван мьла,
Қӧле тӧ тек'әви мала нәḥәqa,
Гӧмана ә'ширәте we ḥатийә бьр'ин,
Сьбә кӧ р'он дьбә, кӧр'е ә'шира
Дьгрьн орт'а т'ьвьнга,
Дьк'әвьн шәр'е т'оп у гӧлла.

Дьḥатә хане-дәрде пирәде
Вьр гьрантьрә жь зьнаре ә'рде.
Дьбә wан ч'ә'ла, дьбә wан к'орта,
Нава к'ьламе йәк жь wан хорта,
Қӧ хуна гәвәз дак'әт сәр ә'ние,
Әwләде wебу, ḥат кӧштьн ль ч'йе?..
Ләма we öса зәлул дьлуванд,
Ләма we öса ḥесьр дьбаранд.
Ле вьр ньшкева дәрк'этьн шәш сийар
Р'еда бәрбь кание әw дьḥатьн хар.
Пешийа wан п'аша, ду wи жәндьрмә
Ль стӧда т'ьвьнг, бәр wанр'а qьрмә.
Wәхта wан бḥист дәнге к'ьламе,
Wан ḥәсп ажотьн, wәк бае саме,
Ажотьн, ḥатьн у ль сәр кание,
П'аша ḥерс пьрси жь we пирәде:

— Әw чь к'ьламә, һәй пира қьлер,
Вьра дьстьрей, тӧ иро нәбхер?
Әw қәдәхәйә, йан нәбу ширәт,
Мә wa қәландьн ль вьра зӧр'әт?...
Әw чь зьмане waһ'иш у дә'ба,
Қӧ тӧ дьстьрей к'ьлама вьра?...
Тӧ т'ьрки, фә'мкә, тӧ т'ьрка ван ч'ийа
Т'ьрки бьстьре, нә wәк бәйанийа!...
— Әз к'ӧрдьм,— we гот,— дайка к'ӧрда,
Wә дьле мьн кьр щие хәм у дәрда.
Ль мала хwәда, бәр сәре зар'е
Әз лури дькьм бь к'ӧрди эваре.
Wәхта меван вьр дәри мә вәкьн,
Бь к'ӧрди бәр wи әм қӧльх дькьн
Wa кӧр'ед мьн кӧшт ль п'ала һана,
Мьн к'ьлам к'ӧрди давит сәр wана.
Һун мал у мьлк'е мә weран дькьн,
Бь к'ӧрди әм ньфьр' ль т'әхте wә дькьн.
П'аше бе исаф ль сәр пьшта зин
Қамчи пире дан, пире бу қир'ин.
Қир'ина пире бәла дьбу ч'ийа,
Бәр қамчи, һәспа пире дьр'әвийа.
Шьвана жоре бһист әw қир'ин,
Әwана т'ьвьнг жь стӧе хwә дәранин,
Чок данә э'рде, һәма we т'анге
Вьр бу вьзина гӧллед т'ьвьнге.
У гӧллед пешьн, ноли хәзәве
Мәйт'е п'аше вьр дан бәр тә'ве.

Гӧлла дьнер'а дӧ сийар жи һол бун,
Пирәде вьра жь щи қӧлоз бу,
Ең һерс we һьлда т'ьвьнга п'аше,
Бәр зьнарәки әw к'әтә т'э'бие.
Тьрсе жәндьрмә зинва қәмьтанд,
Сәре һәспе хwә wана звьр'анд,
Бь бае һәспе әwан к'әтьн р'е,
Қӧ әскәр дахьн әw we һәwарие.
Вьр р'ьнд заньбу әw пира бәләд
Бӧг'дан у феле жандьрме нәмәрд,
Қӧ әwe йәки wьр бькьн сәди.
— Тӧ wан бәрнәдә, гӧлла мьн, гьди!..
Әwe вьра гот, пер'а бу қьрч'ин,
Жь һәспе гӧлолбу жәндьрме пашин.
Ле сийаре пешин нав т'оз-думане
Сәр пьшта һәспе дак'әт навпә'ние
У зу хьлазбу бәр гӧлла пире.
Һәрдӧ шьвана пәз дагәр'андьн
У пирәдер'а хwә зу гиһандьн,
К'әтьнә бәр мьл, анин сәр кание,
Бәр дьлда һатьн, һ'әсйан we мә'ние,
Қӧ бой чь п'аша, ноли гӧре һар,
Әw да бәр қамчийа у гәф ле дьхар...
Wәхтәк бӧһӧри нав сәqра хәдәр.
Ньшкева пьш ч'йе белука әскәр
Дәрк'әт у р'еда бу т'оз у думан,
Бу дӧ к'ома бәрбь кание львийан.
У һәрдӧ шьван, әw дӧ хорте че

Т'ьвьнг hьланин, к'этьн пьш qуч'е.
Ле пирэдайьк—эwа дьлбьрин
Hедика qузбу у hьлда мьсин,
Ле паше т'ьвьнг у чу пьш зьнар,
Кӧ бльнд бьбу ль сэр канийа сар.
Hэма wи wэхти, нолани бэла
Ль сэр кание бу вьзина гӧлла,
Кэвьр дьк'этьн, пьриск дьп'экийан,
Бэр п'энще таве эw зу ведьсийан.
Т'ьре ль wьра кале зэмана
Hьлдайэ п'ишо, hьлдайэ hэстэ,
Ледьхэ, бэхтр'а пьрискэ сьстэ
У дьле кале буйэ wаре жэ'не,
Кале дьжэне, кале дьжэне...
Запьте бехоф вьра hерс qужийа,
— Зукьн, бьльвьн, пешда, hа пешда
Дэ бьлэзиньн, hэй, hун, бенэдэр!
Жь щи льпити к'омэкэ эскэр,
Паше ньшкева эw р'абунэ п'ийа
У бэрбь qуч'е бь лэз эw бэзийан
Жь гӧллед пире у гӧллед шьван
Пенщ-шэш вьр к'этьн, ед дьн вэлэзийан
У ноли р'эqа пашда вэк'ьшйан.
Запьт бь hерс гот, кӧ бьлэзиньн
У бэлафьр'а сэр wан гьредьн,
Йан на, эw к'ӧрдьн, меш кӧ бьфьр'ьн
Нишана wана эw вьр дьгьрьн
У п'эр' у баска hэwа дьбьр'ьн.

У wэхта жере бэлафьр' зукийан,
У гӧллед wана п'але дьт'эqийан,
Тэлашед кэвьр у шэлед халие
Hьлп'экийанэ жор, т'ьре дьдьн бе.
Ле вьр ньшкева гӧлла нэбьхер
Пьш qуч'е т'эqийа, кэвьр hолбун жер
Т'эне пьш qуч'е нэ'линэк дэрк'эт,
Тэ дьгот вьр тэрк нава э'рде к'эт.
Пире пе h'эсийа кӧ hэрдӧ шьван,
Ноли мерхаса вьр э'мре хwэ дан,
Эwе вьр запьт hьлда сэр меше
У гӧлла wейа ноли дьреше
Синге запьт к'эт—пьштер'а дэрк'эт.
Кэси ньзанбу: пира бет'аqэт
Вьр бьриндарэ — хун же дьк'ьшэ,
Жь бьрина дьн дьле wе дешэ,—
Йа бой азайа wэт'эн у мьлэт,
Пире р'абу п'ийа wьра нэт'аwэт
У кьрэ гази бь инк' у щӧлэ'т:
— Hей мьлэте мьн зеранди, чэрчьранди, жь hэвqэтанди
H'эта к'энге тӧе р'азей нав h'эйаме хьшьманди!..
H'эта к'энге Щэлал тэхэ у шаh тэхэ, инглиз тэхэ,
H'эта к'энге эw бьбьн гӧр, тӧ бэр wана бьби бэрхэ!..
H'эта к'энге дьл мэ к'эсэр, ль сэре мэ р'эша шине?...
We hэбэ кӧ бой азайе бьдьнэ мэ жи мьзгине?...
Дьбен сэбьр... Ле эw п'акэ т'эне бона р'ewие р'оже,
Ле тӧ р'ewие т'эрихей, бэсэ бьмини нав доже!..
Пире к'ӧбар к'эт—пер'а т'эг'дирда.

Тә дьгот wан ч'ийа п'әйе we дьда
У т'әне таве жор дьqьжьланд,
Деме мерхаса вьр дьqьмьланд.
Әм бәр xwә к'әтьн, кӧ ә'мр wан qӧси,
Мә кӧлилке xwә wьра кьрә си,
Xwәйкьр сәр—ч'ә'ве пире у шьван,
Һ'әтани һатьн qәwм-пьзмаме wан,
Әw бьрьнә гӧнд у wьр һәqкьрьн,
Әм жи к'әтьн р'е, бәрбь wә һатьн.

У кӧлилка вьр qьраркьр, wәки Хашхашк, Нәргиз, Алал
We һавине wьр кьрьнә qәнщийа лапә һежа, дәлал.
У бона wи ә'мәле баш у бона wи ә'мәле р'ьнд
Данә wан һәрсе кӧлилка вьр п'ешк'еша лапә бльнд.

Феврал, сала 1962, Ереван.

ЛӘЙЛЕ

Qиза к'ӧрдайә бәдәwә нав К'ӧбар,
Дьран сәдәф, бәжьн ноли дара чинар,
Ереванa coqaq ле р'аст у зә'ф р'ьнд,
We к'ӧтакьр хандьна xwәйә бльнд,
Бу дохтьра зә'фә занә у эгьн —
Шери-шерә, әw мердьбә, йане жьн.
Щәм мә гәләкьн р'е-дьрбе хәбате,
Хәбат бь xwә буйә т'әwше сианәте,
Wa те готьн:—к'и хәбатеда qалә
Нав щьмаә'те әwи ширьн—к'әмалә.
К'ӧбара мә да бәр xwә әw арманща,
Кӧ бьхәбьтә эл у гӧнде кӧрманща.
Нета we нәһатә сери wи waxтн:
Дӧжмьне мә беиман у бебәхти,
Мьхәнәти, ноли гӧре бәди һаӀ,
Һ'ьщум кьрә сәр wәт'әне мә диндар.
Дәст ль щәнг бу, бу һәwарзә у гази,
Ә'рд у ә'зман жь дәст зәрпе ләрьзин.
Wәт'ән р'абу у әwләда кьрә газ:
—Һәр'ьн шәр'кьн чәwa ә'гит у мерхас!

Вьр бу хирәт, р'абун әwләд у лезьм,
Р'абун вьр ч'ук, р'абун вьра һьм мәзьн.
Читед мера пешиа дөжмьн бун пола,
П'ьрти ә'рд бу т'ьрба фашист ль чола.
Хут wи wәхти әw Қ'өбара мә қизин,
Бәжнә тәлиан, деми гөлав, ноли Зин,
Навк'елк зьрав, т'ьли-печ'и мумаи,
Зәр т'әмбори һур-һур се та һунаи,
Льбасе хwә эхьст-хwәкьр е әскәр,
Т'әв ордике әw жь wалет дьчә дәр
У ль нава К'өрдстана Иране
Қөмандаре wан стәнд ә'мр жь әрк'ане,
Кө әгләбьн һ'әта щаб сәр wанда те.
У we шәве әскәр эwьри бәсте,
Орт'а wеда дьһәрьки щәwa сар,
Р'әх щәwe чадьре әскәр гьрт һәвсар.
У хенжь нобәдаре хwәһ'ьшйар,
Әскәр педа хәwa шәве кьрьн к'ар.
Т'әне ч'ьра һедикава дьшхөли,
Бәр К'өбаре әw һеди дьмьлмьли.
We нав пәмбө, дәрман у шуше мәзьн
Щидькьрьн орт'а сьндоqа һ'әсьн.
Кө нәһата ә'wтина к'әлбе т'ахе
У щар-щарна к'алина мие, йан бәрхе,
Wәки нәбиа р'әше дара чинаре
Нав һ'әwша р'испие гөнд we аqаре,
Те дәрнани т'ө кәси:—феза щәwe
Аг'бьлах вьр к'әтйә нава хәwe.

Сәр wир'а ч'йае Салмас бльндә,
Qәфәса wи данинә эл у гөндә.
Һәwa һеньк, т'әбийәта wьр зә'ф хwәшә,
Ль һәр дәра сосьн, р'ьһ'ан,—бьнәфшә,
Сәр бнәлиада һатйә р'ожа р'әшә.
Хание wана т'әмам бьнә'рд-тә'ринә,
Т'ьре гор'ә, ле нә кө бой жийине.
Алик малә, алие дьне тарьшә,
Щие wан сәр һәв, бьнда қьсил, йан қьршә.
Жь бане кәвн у мәрт'анге қәльши
Дуе тәндуре дальқийә wәк гуши.
Льнгә п'ехас, ч'ә'в ль wана wарьми,
Мьл у щане wан жь хәбате хьшьми,
П'аласе хwә қөлч'әки дькьнә стер'!
Wан нәхарйә ә'мре хwәда зьке т'ер.
Әw дьхәбьтьн сьбе һ'әта эвара
Дәшт у бани у ль сәре зьнара.
Qәсре мәрмәр, һ'әзар щур'ә шанәшин,
Хание бльндә р'онкай у р'әнгин,
Оде бь ә'йнә у мьзгәвте ньтьри
Бь к'әда wан т'әмам һатйә чекьрьн.
Бь к'әда wан аг'а у бәг, мьлк'әдар
Хwәдькьн қөмаш, зер'е зәрин, к'арубар.
Бь к'әда wан нава һ'әwше дәwләтиа
Т'ехед гәньм бльнд бунә ноли ч'йа.
Әw хай дькьн бәр'әдае дөнехар
Хwә-хwә манә бьрчи, мә'рум у стөхар.

* * *

Қ'әwа сьве хwә авитә ч'йа-бани,
Хелиа шәве ль сәр ә'рде һьлани.
Һәла шьван жь аг'ьл пәз бәрнәда,
Жь һелуна дәрнәк'этьн тәйрәда.
Ле бьнәлуе Аг'былахе бәр диwар
Лэв т'оп бунә: жьн, щаһьл у әхтиар;
У һивиенә, чька к'әнге р'әх щәwе
Зома әскәр һ'ьшйар бьбә жь хәwе.
Дәст һ'әмуада қәwзе кölилк у гöла
Деме wана бь к'ән у шайе дьшхöлә.
У әв р'ожа сай, һеһьк у к'öбар
Wана буйә р'ожа лапә бәхтәwар.
Һьнәк һеди дьчьн һьндава эwре,
Мезә дькьн ль әскәре советие
У нәрма хwә әwан пашда тенә хар,
Лэв дьшеwьрә к'ома гöндие бәр диwар.
Ле ньшкева жьнәкә пир һатә wьр,
Чу щәм мерке навмьлпә'ни—нав Бәдьр
У готә wи: „Мә'рум, көр' тә дьмьрә!...
Э'мре бебәхт һедика дьтәмьрә.
Тö зу һәр'ә т'ьреqе нав гönд бинә,
П'әра дәстхә бь к'әфән wи һьлинә".
„К'әфән"?... Жь Бәдьр дәрк'әт дәнге һар,
Ч'ьлке худане э'нйа wи һатьн хар,—
„Ле к'е мьнр'а к'әфән бинә жь гönда?...
Әз дьминьм бе хай-хödан, бе думда".
Ль бәр диwар щинара хар чәнд к'әсәр,
Хастьн т'әмам р'абьн бь лəз һәр'ьн сәр.

Хут wе лә'зе зар'е гöндиа бь лəзи
Бәрбь к'ома щьмаә'та дьбәзин,
Қьрьнә қижин: „Һа wарьн!... Wарьн!... Р'абун!.
Щаркә дьне к'оме вәгәр'иа шабун.
Т'әмам пеqа бьч'ук, мәзьн, кал у жьн
Сәр зомеда чунә харе бь эгьн.
У әw аqар бу мәйдана дә'wате,
Бу шöрәта т'әглиф, шабун, сианәте.
Гöндиа нәдгәр'иа урьси зар-зьман,
Ле тә дьгот, қәй әw т'ьм щәм һәв дьман —
Зу фә'мдькьр wана нете һәв зәлал
Дәст сьдqе сах у дьле хwәй һ'әлал.
Т'әв wе к'оме Бәдьр т'ö хwә нәһ'әсиа,
Чawа бь шабун әw сәрбәржер дьбәзиа.
Чәwа қәвзе гöле т'әзәйә у р'ьнд
Wи да дәсте әскәре бәжни блынд.
Тә дьгот қәй жь кәле һатйә фьрәйе
У дьк'ьшинә ньһа бина азайе.—
Әw азай у шабуна фьреqәт
Qәwат дае, данә wийа һьм т'аqәт.
Ле ньшкева бәр чадьра т'әкә жор,
Ньтьранди бь хаче мәзьни у сор
Wи ани бир көр'е хwәи бәр мьрьне.
„Нә, гәрәке әw бьчуа щики дьне?
Дәйн бькьра һьнәк п'әрә жь щинара,
Дәст бьхьста һьнәк щаw бал т'öщара.
У бьчуа сәр көр'е хwәи п'ьр' бәдһ'ал
Дьбә тәмьри ньһа деме wии шәмал".

Бәдьр к'әтә нав мьтале к'ур у дур,
Ле ньшкева бь көрманщиа беqöсур
Әwи бьһист дәнге qиза ноли гöл:
„Бьра, чьма маи wьра тö дöдьл?
Әw чь хәмьн у хийале п'ьр' гьран
Сәр шöрәта тә бунә мьж у думан?“
Бәдьр нәрма хwә вьр пар'а зьвьр'и:
Пешбәри wи qизәкә навмьл кöр'и,
Бәжн хәмьлйә бь льбасе әскәрие,
Хәвхәвк qәрqаш, ноли бәрфа бәләкие.
Wи гот:— „Хушке, кöр'е мьн бьриндарә.
Гöлла бewа qьр'ькеда чуйә харә,
Те хане дьһа әw жь щи р'анабә,
Әйна шкәсти нащәбьрә — че набә.
Мьне р'ьнд к'ьвшкьра әв р'ожа дәлал
Ле бәхте мьн мьнр'а нәбуйә һәвал...“
Қ'öбаре зу һьлда һащәт у дәрман
Т'әви Бәдьр, Ануша занәйә гöман
Әw вәр'ебун бәрбь Аг'бьлаха һесуйе,
Қ'ö нәһельн мьр'узе т'усьз ле весә.
Wәки һесабә жь к'әрба дьле хwә,
Р'ева Бәдьр р'етә бәр wан көле хwә.
— Әм дьтьрсьн жь мә'ра у гьндьра,
Ле аг'а у бәг жь wана хьрабтьрьн.
Wай wи, к'и жь мә'ра хwә хайдькә,
Ле жь аг'а у бәга бawар дькә.
Wәхтәке вьра һәбу шаһәки qәщәр,
Мәрьв дәст wи к'әтьбун һ'але хәдәр.

Щьмаә'та Қ'ермане һат хәзәве,
Тә'не дабу дьле wи, та кәзәве,
У әмрәки бехофи wa дәрдьхә:
Ч'ә'ве һ'әвте һ'әзар мәрьви дәрхә.
У waхта әw әмре wи анин сери,
Wи сәр сьние мәзьн у сәр ләнгәри
Пе ньköле ньштьра жь пола хас
Ч'ә'ве дәрхьсти wи дьжмарт бь һ'әwас.
We р'ожеда һ'әта иро нав мәда
Наве qәщәр бу щәладе ван әрда.
Qәщәре öса Иранеда т'ьжинә,
Һәр щийа сәр мә qамчие wан у qужинә.
Һ'әму qölч'а сәр әрде мә шьпукә—
Қöштьн—мьрьн һәр дәра фукә-фукә.
Чәндәки пеш тә'ва зор дьqьжьли,
Қör'е мьн ч'еләк дани мал ви гьри,
Р'ева ч'еләк бәр сура аг'а — Әйлаз
Дәв давежә чәнд чьрпие дара гелаз.
Аг'а Әйлаз у мödире К'оһнишер,
(Ч'ә'ве wана жь т'ö тьшти нәбә т'ер),
Р'уньштьбун, бәхте мьнр'а, һәйwанге,
Waхта дитьн, ч'еләка мә we т'анге,
Wан щәлата бәр хwә дәранин дö ч'әк.
Wьр бу qьрч'ин—пер'а мәр'ьхи ч'еләк.
Ле we шунда бу qужин у зewә-зew,
Мьн р'ьщьфин wьра льнг у дәст у лев.
Мал дәрк'әтьм, мьн дит әщеба гьран,
Бәр ч'ә'ве мьн дьне һ'әжйа бу думан.

Щинаре мә көр'е мьн даниһә мал,
Стькөр ле хар, wи дәв дьчу хуна ал.
Ә'мре хwәда чьqас бәләнгазиа сәрт,
Мьн к'ьшандиә, чьqас ледан, чьqас дәрд!...
Ле т'ө щара жь бәр тә'не ә'дуиа
Нәгьриамә,—ч'ә'ва һесьр нәдиә,
П'әрда шәрме бәр ч'ә'ве мьн шьqьти,
Ч'ьлке хуне жь дьле мьн ньqьтин.
У чәwa зар' вьра кур'ин к'әтә мьн,
К'әла гьри ль пәй һәвдө һатә мьн.—
Бәдьр вьра кәр'бу у кьрә ахин,—
Ахин дәрдьк'әт жь дьле wии бьрин.
Дьбарин жь бәнгзе wи ә'рн, фәрхе сәрт,
Хәдәр дькьрьн һелуна көл у дәрд.
У әw зьвьр'и бәрбь р'ебәре хwә,
Нәрм көл, дәрде хwә р'етә бәр wана:—
— Әwләди зә'ф ширьн у зә'ф назинә,—
Тьшт ль wан те, дьле мә те к'ьзинә.
Щинаре мә ләв щьәиан ль бәр дәри,
Гаф вәхарьн Әйлазе бәжнгьндьри.
Ньнәка гот:— „Әw әwләда дькөжьн,
Бәсә дьһа әм бәр wаһа бьбьн жьн.
Гөр'а мьнкьн, әм дәра һан — we бәсте
Wан дардакьн ль дара ԛарәбәсте".
Wәхта аг'а дьбьһе, бу qалмә—qал,
Һәрдө сйарбун ль дө һәспе нә'тькчал
У әw хунхөр дьзива ноли р'уви,
Жь нава гөнд чьрqас кьрьн у р'әвин.

Мьн әw дитьн, бь ләз дак'әтмә т'әwле,
Т'ьвьнга кәвн зу дәрани жь qөлч'е we,
Әз бае хwә ньлк'ьшйамә we т'әпе.
Чок да ә'рде у т'ьвьнга хwә дагьрт
У нишана аг'а Әйлаз мьн вьр гьрт.
Дәст мьнда бу чәqина чәqмаqе пола.
Мьн һәw заньбу мәйте Әйлаз ма чола,
Ле бәхте wир'а п'ьстола нәм нәт'әqиа.
Мьн wьр бьһист газә-газа чәнд гөндиа:
„Бәдьр мәкә,—wана гот, бәрбь мьн бәзиан,—
Хwә зани сәр мәда we бе чь qәзйа?
Щики хәwлә wарьсе дьреж у һәвсар
Әм бавежнә стөкөра wи к'әлбе һар".
Әз фькьрим гөндиа дьготьн р'асти,
Қө дәнге гөлле wьр бьһата бьһистьн,
Сьбәтьре һ'өкөмәта оинбаз
We ль Иране бәләкьра дәнг у газ,
Қө Аг'бьлахиа һ'име диwане һ'әжанд,
Т'әхте шаһе Иране педа вәжанд.
У паше йарәлан бь ордиа әскәр
Сәр Аг'бьлахе we вәкьрьна qал у шәр'.
У гөнде мә педа бькьрьна wеран
Мер qьр'кьрьна, жьн—зар' бьмана деран.
У we шунда дөне бәлакьн бә'са,
Ль хwә бькьн наве ә'гит—мерхаса".
Бәдьр кәр'бу у пе п'еша чөхе бәр,
Wи паqьшкьр худана ә'нйа кәвәр,
Дьһат хане, бьрина дьл зә'ф к'урә,

Бәләнгазие ле нәһиштйә qöсурә.
Wәхта Бәдьр, Ануша зәр у Қ'öбар
Щә'дандьн р'йа гöндә т'оз у хöбар—
У чунә сәр wи нәхаше беч'арә.
Wәхта әw к'ом дәрива дьчә харә,
Қ'öбаре дит:— нәхаше нав ньвине,
Сьпич'олки, ноли бәлге һавине,
Нәфәса xwә we гьран дьк'ьшинә,
Лач'ка qьр'еж вәкьрьн жь бьрине.
Бәр ч'ә'ве wан вәбу ә'щеба гьран:
We бәлгәwез дәwса ду у дәрман
Сәр бьрина wи бь щергә данинә.
(Йане гәрәк әw weйа бьк'әwинә)
Қ'ем—зог'еда стöкöра wи п'әр'ьтйә,
Шпука һа һәла мәрьв нәдитйә.
Иранеда һьм wазире сахләмие
Һәйә, һьм жи ду-дәрмане нәхашие.
Ле ль вьра т'ö щара у т'ö лә'за
Қәс нәк'әтйә горийа бәләнгаза.
У һ'әта иро ль һәр qölч'е Иране
Бь бәлгәwез, к'оке дара, бь qәтране
Бь геле кәвни пашдамай дәст нәда
Бәләнгаз дьхwәзьн сахкьн һәр зәда.
Чахе Қ'öбар һащәта вьр һьлтинә
У дәрдьхә гöлла бewa жь бьрине,
Дәрман дьде у бь дәсте әвине
Нав п'ор'е wи көришкда дьгәр'инә.

Ле көр'ьк вьр һәла дьминә бәдһ'ал,
Вәнагәр'ә сәр бәнгзе xwәй дәлал.
У дохтьре советийе — Ануш, Қ'öбар
Мьрьнер'а вьра дькьн щәнг у qал,
Wәки нава чәнщке weйә п'ьр' хәдәр
Көр' дәриньн, де-бав нәминә к'әсәр.
Чахе Қ'öбаре хәбәрда бь көрманщи,
Әwан шаш ман у паше же пьрсин:
— Хазла мә тә, баве тә qәй элбәгийә?...
Ләма һеса тә п'ешә wa дәстанийә.
Ле к'е жь мә — к'әсиб у жь хизана
Дькарә һинбә у жь wан дәре занә?
— Нә öсанә,— Қ'öбаре гот у к'әнийа,
Щәм мә т'önәньн элбәги у аг'а
Баве мьн хут дьхәбьтә бь эгьн
Ль сәр к'упе машина р'йа һ'әсьн.
Йәке вьр гот:—пәй к'упе wи жи һәйә!..
Бьзанбә әwи зә'ф у зә'ф дәwләтийә!...
— Әw машинә мьлк'е щьмаә'та мәйә,
Ле баве мьн т'әк ль сәр wи п'аләйә.
Щәм мә зуда гönди—п'алә бьранә,
Һ'öкömәт xwә хут һ'öкömәта wанә.
Һьн бой зар'е, бой мера у бой жьне
Щәм мә вәкьрнә р'е-дьрбе хандьне.
Чәнд һ'әзньке к'ур вьр һатә жьнька
— Хазла мә wә,— һат бьһистьн чарнькал.
Чәндәк awa, ноли дайке дьлован
Wана бь сәмт ле дькьрьн ду—дәрман.

У р'ожәке, тә'в һе т'әзә зәрьқи,
Қьр'авийа сәр чайре дьбьрьқи,
К'öбар, Ануш, чәwа кö ноли һәр щар,
Лəз вəр'ебун, чунә сетийа бьриндар.
Wəхта wана бьрин вьр шушт, дəрманкьр.
Қöр'ьк нəрма ч'ә'ве хwə вьра вəкьр.
К'ома доре гəлəки ль хwə шакьр.
Жь шабуне кур'ин к'ətə бав у де,
Wахта нəхаш дəст һ'əкиме советие
Сəрхwəда һат у да щаба пьрсед we.
К'ома жьна К'öбар, Ануша қизин
Һ'əмез кьрьн бь һ'öба хушке əвин.
Wəхта К'öбар һəвалава дəрк'ət дəр
Р'əх wана к'ət Бəдьре навмьл бəр
У готə wан:— „хушке, жь иро һада,
Һ'ətа сахьм əз р'у döне, ван ə'рда,
Əз бир накьм ве қəнщиа wайə к'əмал,
Wа ə'мьр да кör'е мьни демзəлал.
Изн һəйə əз наве Лəйле ль wакьм,
Һун нахəйдьн, кö əз öса wа навкьм?
— На хер,— ле гəло чьр'а Лəйле?
— Лəйле бəхтə, əм т'ьм дьминьн һ'əйре.
Мəсəла щьмаə'та мə зə'ф зуда дьбежə
Лəйл у Мəщлум дьбьн дö стəйрке һежа
У һьлтенə ə'змане сути зəлал,
Wəхта Лəйле п'əнщ вədьдə бь шəмал,
Бьзанбə һат wə'де мəй к'очəрие.
Əм бир дькьн ə'мре нав зəлиқətие

У дəртенə зозане мəи һəри р'ьнд
Дьк'əвьн нав һ'əмеза ə'рше бльнд
Wьр те хане һəла бəрфа бəлəкийа
Хölə-хöл wьр дəрте жь нава канйа
У һəр дəра кölилк, бьнəфше р'əнгин
Мəрьв бь wан дьбə хортəки бəнги.
Ноли ə'йне п'еле п'əлаха һешин
Бəр мəрьва һедика дькə хöшин,
Т'əбйəте wьр вəкьрйə синге кəвəр
Г'əшəвəте бəни у деме нədəр.
У дьбежə —бьнер', əз чьқас р'ежьм,
Əз хödана жийина к'awə—пешьм,
Лə'зəке биркьн дəрд у кöле аране,
Wарьн шабьн һун ль ə'мре зозане.
У əw wахт те, т'əне һатьна Лəйле,
Чахе к'оче мə дьк'ьшьнə əйле.
Лəйле готи — ə'мре т'əзə р'адьбə,
Мьрьн дьчə — мəрьв бь ə'мр шадьбə.
Лəйле мəр'а буйə стəйрка бəлədийе
Т'əне əwə, кö тинə мəр'а шайе.
У əw Лəйла нав щьмаə'теда ə'йан,
Иро һуньн, wа анийə ə'мре щан!

сала 1948, Т'билиси

ГӘЛИЕ Ә'ЛИ—БӘГЕ

ФӘСЛА 1

Тә'ве т'әзә п'әнще хwә зер'
Баранда сәр дәшт у банийа,
Дурва нава р'әwша сьбе
Һ'әч'е ч'йа пер'а дьк'әнийа
У бырьqин wан щәw—кани,
Ноли шырк'е хәмла бука,
Ле феза wан бәләкие к'aw
Чил у qәрqаш ль гедука.
Ль к'ö т'әне блынд дьбә
Qәрт'але баск зәг'м у qәwин,
Шьване к'örд демqьмьли
Ль кәрие пез дькә qуртин,
Йане бәр п'есира кölав
Дәрдьхә бълура шьмшат,
Qәйде „нерийа“ һ'әwас у наз

---

* Ә'ли-бәг — наве гәлики к'урә ль К'örдстана Ираqе, незики Р'евандузе.

П'әрwаз дьдә ль дәшт у лат.
Бьнәт'аре гәлики к'ур,
Кö нав дькьн wи Ә'ли-бәг,
Дәwрана сәрт сәрда анийә
Гәләк зölöм у гәләк щәнг.
Ле әw майә т'ьм сәрблынд —
Бәр нәйара wи чок нәда,
Нәйар бәр wи бунә т'ърах
Же böhörин һ'әзар qәда.

***

Дьбен wәхтке р'оавае
Бь әскәре хwәй qör'ә
Авитә сәр wи гәлие к'ур
Гәф Искәндәре Зöqör'нә.
Wәхта иди р'о чу ава,
Дор-бәра һәр тьшт сәqьр'и,
Щарна дьһат дәнге бума,
Р'әше зьнар дьqьшьри,
Әскәре Искәндәр бь чит,
Тир у кәван, шур у мәрт'ал
Р'аһиштьнә нава гели,
Ноли дьза, кәр' у лал.
Ньшкева, т'ьре батьни,
Мәри р'абун жь бьн ә'рде.
Пешие әw данә бәр тира,
Жорда зьнар һолбун щәрде.

Ƃу һәйдадә, һәспа һ'ир'ин,
Т'ьре әw к'әтьн нав доже.
Qәт Искәндәре Зöqöр'нә,
Нәк'әтьбу нав ве р'оже,
Wәхта сәр р'е, бәр зьнара
Дьһат ахин, нә'лин, зewин
У әскәре wи нав-нишан
П'ошмурдә пашда дьр'әвин,
Wәхта нава тә'рибане
Гәлие к'ур, ноли һ'ута,
Бь инк', бь һерс у бь э'йнат
Һ'уфи xwәкьр дә'wa сәwта.
Искәндәр зу wьр э'мьркьр,
Кö лехьн дәфа һәwаре,
Әскәр дәре жь wи гәли,
Т'опбә бәр канийа бьн даре.
Әскәр зу жь гели к'ьшийа,
Т'ьре сәрда барийә qар.
Гәләка һ'әта-һ'әтае
Сәре xwә данин ахе сар,
Ле е дьне бь ч'әк, р'ьһ'ал
Щьвийан дора сәрәскәра,
Шьро дькьрьн we шәве
Зәрпе шьпука wан дәра...
Сьбәтьре думана гәwр
Ль бәр п'әнще тә'ва сьнщьр
Һ'әлийа ль сәр һ'әч'е бльнд,

Wәк нав аве чьр'ә шәкьр.
Искәндәр ль щәм xwә щьванд
Мьшир, qömандар у сәрәк,
Мә'дәкьри у бе нәдәр,
Т'ьре ль фькре к'әтийә тәрк,
Готә wана, wәки фәсал
Ль wи гәли п'ак мезәкьн
У шьпука нава шәве
Жер'а т'әмам әшкәрәкьн.
Wәхта к'ома бәләде wи,
Ноли сәе сусмә гәр'ийан
Ль Ә'ли-бәг у һ'афа wи,
Т'әне т'ә'бийа ль пешйа wан
Қ'омәк жьне к'örда бь ч'әк
Сәкьнибун пьш зьнара,
Р'йа кәванә дьреж дьбу
Бьн qәйе wәк тирәмә'ра.
Ньһер'ин ә'щебмайи, шаш—
Бәләда хörандьн пәләнг:
„Әвбун шьпука шәва р'әш?...“
У вәгәр'йан пашда чәләнг.
Готнә Искәндәр wайә һ'ал:
Жь we р'е нае п'әшк у qәзийа,
Қ'омәк жьне к'örд бь р'ьһ'ал
Сәр р'е к'әтьнә пьш т'ә'бийа.
Әме пешіва у биләка
Wана бьдьнә бәр дәрба
У технә һ'але köләка,

Кӧ бьзерьн дәст мә к'әрба!..
Бәр мә вәдьбә р'йа к'әсә
Ле йа дьн йа һ'әвт дә'нанә...
Әме һәр'ьн у хӧләсә,
Хәме мәкьн ван жьнанә!..
Искәндәр вьр к'ур фькьри,
Паше сӧ һатә бәләда:
—Wa биркьр шәва бӧһӧри,
Әw дәрба зор у әw qәда?..
Әгәр әм алт'кьн wан жьна—,
Набә нав мәр'а һәwате,
Кӧ әм алт'бун жь дәсте wана,
Qарә мәр'а һ'әта-һ'әте.
Әгәр жьне wан wәк мера
Мәйдане әскәр qәлс дькьн,
Мере wане we wәк шера,
Мәйт'а ә'рде п'епәс бькьн...
Бьләзиньн, дһа бәсә
Әм тек'әвьн хәбәрдана,
Һун дагәр'ьн жь р'йа к'әсә,
Әме һәр'ьн р'йа һ'әвт дә'на...

***

Жь we р'оже гәләк qӧр'нә
Һат бӧһӧрин ль ду һәвдӧ,
Гәләке ноли Зӧqӧр'нә
Сәр Ә'ли-бәг дьбун ә'ду.

Ле т'әрихе, wәк кәванийа
Нава мале зор у ә'гит,
Гезийа хwәйә мәзьн һьлда,
Әw пацьшкьр wеда авит.

***

Аһа диса сәр Ә'ли-бәг
Ә'wре хеж ль һәвдӧ щьвйан,
Диса һ'әч'е wи qал у щәнг—
Диса шьпук сәрда барийан.
Диса ч'ьркин һат ә'змана
Ә'рд wәк нәхwәша кьр нә'лин,
Гӧлле т'опе бә'свана
Сәр гәлида гәф дьбарин.

***

Р'әх Ә'ли-бәг, ль навпә'ние
Гӧнде к'ӧрда п'әр'вәдайә.
Мал ньхьлинә ль бәсте,
Т'ьре зипьке ледайә.
Ле зәлули у дәщали
Нәшкенандьн сәк'а к'ӧрда,
Һәла сәрда wан пе дани
Шабьн ль бьн баре дәрда.

***

Нава духана бәрбанге
Дьчунә гönд дö пешмәргә.
Щарна дьтәлийан we т'анге,
Дьньһер'ин гönд у бәргә.
Һәрдö жь qәбила Барзан,
Дәсте wана т'ьме сәр ч'әк.
Ӣәк жь wан хортәки тәлийан,
Р'евачуне дһа чәләнг,
Wи дани бир у дьлда хәм,
Ль п'әр'е гönд һолка т'әне.
Гәло чьр'а дйа wийә р'э'м
Щаб шандийә: нәсәнә-бе?..
Дьбә кö дöжмьне дәщал
Анийә сери qәзийа гьран?..
Ӣан нәхашә, әw гьранһ'ал,
„Ах, дае щан. Ах, дае щан!..“
Wи ньшкева бәр xwәда гот
Әw р'ожа р'әш һатә бире,
Кö шьпуке бәхте wан сот
У авитә канийа qире.
Кö сәрбазе Нури Сәһ'ид
Бь нәмәрди у бехофи
Дькöшт щмаә'та ә'гит,
Кö бәр инглис бьбьн софи...
Һатә бире чәwа жорда,
Дьфьр'ин фьр'нде инглиз,
Бь дәщали дан бәр бомба
Барзана wан гәш у ә'зиз...

У мала wан алава гöр'
Пе к'әт, һ'әта кö бу к'ози,
Баве wи дәрк'әт жь һöндöр',
Дәстда әw у дйа wи кәзи,
Әw р'әвандьн бь лəзобəз
Xwә авитә т'ә'бийа зьнар,
Гöллә лек'әт, хуна гәвəз
Qәр'ьми ль ә'рде сар...
Кур'ин к'әтә дйа wийә р'ә'м,—
Шәхте да бәхте һесира.
Сәр хәмада зедәбун хәм,
Барандьн тә'вийа һесьра.
Сәр дәнге wан т'опбун щинар
Дьлада инк', дәрде гьран,
Анин к'әфән, анин чәнд дар,
Мәйт'е баве жь ә'рде һьлдан
У ч'ә'лкьрьн нава мәг'бәр.
Щинара һ'әйф ль пе дани,
Қелке кәвьри данин сәр—
Wәк ньвьшта wи зәмани.
Ньшкева дийа wи—П'әришан
Р'абу п'йа.—Тьшт к'әтә бире.
Әw чу пьш мала wан weран,
Ә'рд вәда ль т'анга бире,
Дәрхьст т'ьвьнг у фьшәльх
У гьреда ль пьшта xwә.
Жь нава бьруйе weйә сьх
Агьре к'ине дьп'әкийа.

Щинара кьр лава—дилӘк,
Кӧ нава we щәнг у qале
Кӧр'е we бьбьн Ә'ли-бәг
У бьhельн мала хале,
У гот: „әw hәла т'фалә,
Ньзанә хер-шәр'е дьне,
Дьле мьн к'ур бьриндарә:
Жьна к'оти набә дйа че,
h'әта әз hьлнәдьм h'әйфе,
Бьла нәбежә мьн „Дае!..“
У бь ләз дак'әтә гели,
Чу пешийа дӧжмьне дәвхун,
Р'әш ль сери, дәwса хели,
Хwә wәк кәвотка бе hелун...

***

Чәндьк чәнд р'ож hат бӧhӧрин,
Кӧ әw дьма гӧнде хале,—
Дьле wи нәдьсьт'ьри,
Т'ьме ч'ә'ве wи ль р'йа де.
У wәхтәке, ниве шәве,
Чахе гӧнд у ч'йа у бани
К'әтьбунә нава хәwе,
Жер т'әк дьхӧлхӧли кани,
Wи те дәрхьст: hесьра гәрм
Ньqьти сәр сева сурәт.
Т'ьре дәрман, т'ьре мәлh'әм

Ль бьрина wи хәдәр к'әт,
Wи те дәрхьст, чь h'ьзрәти
Әw пач'кьрьн бь дьлован,
Т'әне жь леве де qӧдрәти
Ӧса назькьн р'амусан.
Wи ч'ә'в вәкьр, дит П'әришан
Р'уньштийә ль бәр сәри,
У кьр qар'ин: „wәх, дае щан!“
Т'ьре р'он бу шәва тә'ри.
Хwә зәвт нәкьр у нәт'абәт
Хwә авитә п'есира де,
Т'ьре данә дьле шәwат
Мал у h'ал у мьлк'е дьне.
Де мьл hедика пашда да
У готә кӧр': „фәсал, Т'аждин
Вайә, лаwо, мьле мьнда
Жь гӧлле дӧжмьн дӧ-се бьрин“.
Wи ньзанбу жь дәст эше
Сәр де к'әтийә худана сар,
Сәре хwә дани сәр п'еше—
Жер'а бә'лгие наз у к'ӧбар.
hәма ӧса жи хәwр'а чу,
Р'ьh'әт у де ль бәр бине,
h'әтани кӧ сьбә р'он бу
У р'анәбу нав ньвине.
Де qемиши wи нәдькьр,

Кӧ бьгота h'ал у h'әwал,
Чәwа дӧжмьнр'а шәр' дькьр,
Чь h'алида гиһанднә мал.

***

Мерхаси, wәк канийа т'әзә,
Дәрте h'әwас, дәрте зәлал,
Ч'йа у банийар'а дьбәзә,
Же вәдӧхӧн һьн ч'ук, һьн кал,
Те һәwарийа р'әһе зьла,
Кьл дьдә буруйе кӧлилка
У дьбә бәрбина дьла
У бәләда ль гедука.
Йане ноли тәйре бази,
Нав ә'змане сай wәк т'ас
Дьфьр'ә h'әзар авази,
Дьчә ода к'ӧрдайә нас.
Бәре дьбә чawa меван,
Хwә дьдә алие аһьла,
Дьбә досте кале зәман,
Хьйале хорт у щаһьла.
Wа, ә'мәле П'әришане,
Кӧ нәдьһат ль хwә мӧкӧр',
Бь ә'щеб дәрк'әтә мәйдане,
Фьр'и гьһиштә гӧһе кӧр'...

***

Wәхта кӧ һерс П'әришане
Ль ду хwә зу ӧндакьр из,

Дак'әтә гәлие Барзане,
Әскәр бь сәрәскәре инглиз
Дьк'ьшийан ноли мәләхе;
Qәт'ьл р'етьн ә'рде к'ӧрда,
П'әришане дит we чахе,
Кӧ һәма жь щәwe wеда
К'омәк к'ӧрд we бь мерани
Ль бәр әскәр дькьнә шәр'.
Әскәра сәр wанда дани
Зӧлӧм, хәзәб. Т'әк бь хәдәр
Жь гәлие к'ур дьһат зewин,
Т'ьре ль бәр фәрмана сәрт
Нахwәзә әw бьбә сewи,
Чьqас жи ле п'ьр' нәбьн дәрд.
Әскәр диса һәй дьк'ьши,
Кӧ к'ӧрда зьнерва бьсон.
Нава wанда нивп'оньжи
Йарәлане инглиз—Р'ентон—
Qӧмандаре „бәләбана",
Кӧ әскәр зедәкә h'ьмәт,
Ноли шьпука зәмана
Ньшкева ль wанр'а дәрк'әт.
Хут wи чахи П'әришане
Һ'әч'е qәйе хwә щиwаркьр,
У we гьрт меша нишане,
Бае хәзәбе wан р'акьр:
Бу вьзина гӧлле ә'йнат,
Чәнд әскәр шандә щә'ньме,

Жорда hолбу зьнаре тə'т
Бь гӧр'ин, саwа мьрьне,
Т'ьре т'əqийа ч'йа ль к'аша,
Бьруске жорда кьр qьрч'ин,
h'əзар зьнар, wək бəраша
Wəрандə сəр дӧжмьн бь к'ин.
Р'ентон тьрсийа, бəр хwə нəда
Т'ьре h'əзар у h'əзар мер
hатьнə həwарийа к'ӧрда,
Пьшт wан стəндьнə ноли шер.
У гот: „Бьра ə'рəб у к'ӧрд
həв бькӧжьн ве зəhəре,
həрдӧ жи бəр мə бьбьн кӧнд,—
Шəрq бефə'мə ноли бəре".
Хwə тəлə-тəл да бəр тə'лда
Мəйдана шер' hишт у р'əви,
Чаwа нава меше сьхда
Бəр р'аwван дьр'əвə р'уви.
Кӧ əскəре Нури Сəh'ид
Нав гелида р'ьнд h'ьнщьр'и,
К'ӧрд чунə сəр qəйа wəh'ид,
Ль к'ӧ həwа дьсьнщьри,
Дитьн, wəки т'əне жьнəк
Ль бəр зьнар дькə нə'лин,
Ль р'əх weда т'ьжи фьшəк,
Хун дьк'ьшə жь мьле бьрин—
Əw П'əришан бу, кӧ бь че
Wанр'а дəрк'əт чаwа бəрбанг

Бь мерхаси жь we h'əч'е
Дӧжмьн кьрə h'але бəдр'əнг...
Хут we дəме wан П'əришан
Hьлдан анинə Ə'ли-бəг
У ə'мəле we нав-нишан
Эла гəр'ийа чəлəнг-чəлəнг.
Жь we р'оже чəндьк-чəнд сал
Бӧhӧрин. Wи те дəрнəхьст,
Чаwа дйа wи бе мьлк' у мал
Əw мəзьнкьр у фьр'а хьст.
Кӧ т'ьм шинбə wəре баве,
Де да сəр wи тəр'и-щани...
У бе сəбьр хут ве шəве
Гази дькə, чьйə мə'ни?..

ФӘСЛА 2-а

Qölбе гәwрави qьшьри
К'әwa сьбе xwә да ч'йа,
Ьәдәна wан т'уме дьр'и
Дурва ноли qәрат'уйа.
Феза wана хömама гәwр
Хәләq-хәләq у зә'ф сьх,
Дора шьхте ч'йа алиайә—
Әw xwәр'а кьрийә qорьх,
Мәрьв т'ьре ә'змане сут
Wәлгәр'иайә ноли т'ас,
Ч'йае бльнд сәри ле р'ут
Бәр мәльсин, бун р'öсас.
У әw хömам wәк шәмаqийа
Qәрqаш ль к'олосе к'öрда
Öса qәшәнг алиайә ч'ийа
Wәк шьтава дә'wәта.
Хут wи wәхти бь лəз у к'әл
Дö хörт hатьнә п'әр'е гöнд
Р'әх мала т'әк әw тәлә-тәл,—
Пьш qәлаха нәбльнд.

Йәк жь wана Т'аждине шәнг,
Ле е дьне нав Гörган,
Wәк ч'ийае xwә hәрдö qәшәнг,
Бәжнева гәwдәп'әләwан.
Т'аждин п'әләк ә'рде hьлда,
Qәста дәре мала xwә кьр,
Ноли тәйре ч'ийае к'öрда
Qуртийа у п'әл ль wи wаркьр.
Бь we wи да де ә'шарәт,
Wәки әwә, ле нә кö хәлq.
Әгәр дур'а де дәрнәк'әт—
Hатийә сери qәзийа у дәлк'.
Ле бу ч'ьр'ин, дәри вәбу
У жь нав сьвдәра тә'ри
Hатә дитьне qәрат'у,
Паше дәрк'әтә бәр дери,
Кьрә гази: „Тö ч'ара мьн!..
Wәрә, лawe, мьни чәләнг!..
Wәрә, ә'мр у сьт'ара мьн!..
Wәрә, тәйре мьн бьмбарәк!..“
Әw дәнге we wәк h'ьзрәта
Дьле әвин ль бәрбанге,
Гьhишт гöhe hәрдö хорта,
Шöрәта xwә р'ет we т'анге.
Hәрдö бь лəз бәрбь we чун,
Xwә авитнә п'есира де,
Хәме гьран, кö wанр'а бун,
Xwә дур хьстьн, данә бәр бе.

Де əw бърнə һöндöр'е мал,
Wək нубара дьле шəwat.
Жь wан пърси һ'ал у һ'əwал
Паше готə кöр' нəт'əwat:
— Мьн гази тə кьр, лawe мьн, Т'аждин,
Сале мьн дьчьн... Дьле мьн бърин...
Һа дьфькьри: чьр'а, һəй фəлəк
Тə мəр'а анийə əw бəхте кölək?..
Т'аждин:—
Дара п'алуте к'оке we зəг'мə,
Чьqас лек'əвə дəрб у дəг'мə,
Чьqас ба лехə, дьбə кö бьтəwə,
Ле əw öса зу ə'рде нак'əвə.
П'əришан: —
Лаqьрдийа мəкə, Т'аждин, əз qöрбан,
Сал мьн бöһöрин, дəwce тьшт нəма...
Ə'мре мьн ноли гуза беə'мəл,
Qалч'ьки зəрə, какьли зə'ф тə'л.
Т'əнемə, т'əне!... Əв һ'олка вала
Бона мьн буйə ноли мəзəла.
Дöнеда һəйə тə'ли, тəнгаси,
Wəхта т'əнейи те жь к'е бьхwəзи
Т'əне гölпə ав, т'əне пə'ри нан?..
К'е бе һəwарие, бежə, лао щан?...
Т'аждин: —
Əз дьфькьрьм: гəло чь буйə,
Қö һерса дйа мьн əwqас р'абуйə?..
Дьбə кö нава һ'але чəтьнда

We бəр тəнгасие qət т'ə'мул нəда?..
Тə бир кьрйə, wək жана дьла
Һəwари дак'ət гьра у мьла,
Дöжмьн шəwьтанд мə ощах у мал,
К'əwшəн жь бомба дньват бодһ'ал,
Т'ьре дожəйə у тö к'əти нав,
Тə дəрхьст т'ьвьнг жь нава кölав,
Р'абəри мьнкьр у гот:— баве тə
Пе ве бəр дöжмьн ə'фат шəр'кьрйə,
Һəр щийа газийə, шин у һəwар.
Wət'ən дьзерə, wət'ən бьриндар,
Һəр'ə у һ'ətа qəйд у чидар
Ль мьле мəбə, ч'ер', qамчи у qар
Сəр сəре мəбə, вəнəгəр'ə мал.
Ле нһа т'əне дйа мьнə дəлал.
Əз кьрмə нишан у зəг'м дьжəне,
Т'ьре дьхwəзə дьл мьн вəжənə...
П'əришан: —
Кöр'е мьн дəлал гəлəки һерсə —
Тə'не де бой кöр' щарна жи дəрсə...
Ле нə бой тə'на мьн гази тə кьр.
Тə нета дийа хwə qət р'аст фə'м нəкьр.
Нет əw нинə, wək к'отие мера
Бьһели, һəр'и жь мəйдана шəр'а.
Нета мьн əwə, кö бьзəwьщи
У паше һəр'ə, тö к'öда дьчи...
Т'аждин: —
Чь зəwащ, wəхта һəр дəра шинə,

Дӧжмьн сәр мәда шьпуке тинә?
We чь бежнә мьн һәвал у һогьр:
Намуса Барзан мьн лап п'епәскьр?..
На, дае, һьлдә wи баре гьран
Жь сәр мьле мьн, р'ожа хәм—дәрдан,
Кӧ сәр мәда һат ә'длайи, хwәши,
Әз бәр тә һазьр, чаwа дьхwәзи...
П'әришан: —
Шин дәсте мәйә, wәк һәспе qӧлә,
Тә кӧ р'у дае, дһа зәвт набә.
Чәрха мә ӧса ч'әп дьзвьр'ә,
Кӧ qал у щәнг мә вәнагәр'ә.
Дәгмә qәwьмийә, кӧ мере к'ӧрда
Нәхwәш бьмьрә нава щие хwәда..
Һәwарийа нәбхер т'ьм сәр мәдәте,
Ә'рде мәйи дәлал, ноли qӧдрәте,
Дьһ'әр'ьмә ль бьн п'ие дӧжмьн,
Читед мера хирәт р'адьбьн
У бой азайе ә'мре хwә дьдьн.
Тоqе эт'има, qаранийа мале,
Шьли, тәнгаси, тә'лийа зәwале
Стӧе жьна к'ӧрдә бәхтр'әш дьк'ӧтә,
Ле т'ә'мул дьдә, дьл нап'әр'ьтә,
Әw фьр'а дехә зар'ед хwә дәлал,
Кӧ бона мьскән бьбьн пьшт у мал,
Кӧ хали нәбә wәре кал—бава,
Же дәрен ә'фат-ләwанде шәва...

***

Ґәләк сәһ'әта һ'ӧщәт бӧһӧрин,
Гәләк бәр һәв дан де у Т'аждин,
Ле бь ахьрие әw һатә сәр р'е
Бь тә'н у лава, бь диләке де.

***

Дһа П'әришана омьд
Хwә гәләки әглә нәкьр,
Нава мале we зу һьлда,
Гази дӧ—се әхтийара кьр.
Әw шандьнә мала щинар.
Кӧ qиза wи навә Назе,
Шишман, сурәтә ноли нар
Кӧр'е wер'а зу бьхwәзьн.
Хут we р'оже бе дәф, зӧр'нә
We бука хwә сиаркьр, ани.
Т'әне wьр т'аська һ'ьнә
Дьгәр'андьн ль бәр хани.
У щаһьла деми бь к'ән,
Дестда дара бук у зә'ве,
Блынд дькьрьн әw һәрдәм,
Дьгәр'андьн we һьндаве...
У Гӧргане бьразә'ва
Щарна qәста дькьр qуртин
Т'ьре бу гӧр'ина ә'wра,
Сәр ч'йае гӧнд һәвдӧ щьвин,

Öса дькьр, wəки дə'wат
Бьбə wək дə'wате дьне,
Wəки мəрьв нав көл, дəрда
Шабьн жь р'ьки мьрьне...
Ви тəһəри wи wə'де сəрт
Дö мьраз ль һəвдö шабун —
У зəwаща ль Ə'ли—бəг
Ль Қ'öрдстане бəла бу...
Һ'əвт р'ожа ль бал дйа омьд,
Һəрдö зьлам бь ша дьман.
Р'астə, һəрдö жи малдабун,
Ле we дəме—чаwа меван.
Р'ожа һ'əйшта Т'аждин, Гöрган
Хатьре хwə жь мале хwəстьн,
Диса ч'əке хwə че һьлдан.
Бəрбь Барзани р'ек'этьн.
Р'ек'этьн бьн п'əр'е ə'wра,
Ль к'ö бьруск бьрq вədьдə.
Зьнаре кал, ə'рде дəwра
Бь зенди тəр'а хəбəр дьдə,
Wəки чьqас qət'ьл р'ьжийа
Чьqас жи дьл дьма р'ьжи,
Хуна мера ə'рде пьжийа,
Дьле wан ə'гити т'ьжи.
Чьqаси дöжмьне дəщал
Сəрда данин шин у агьр,
Əwлəде we че дьмьрьн,
Ле Қ'öрдстан нəмьр, нəмьр...

We ноли гöла qödрəте
Ль сəр к'озийа qəсре к'амбах,
К'öбар дəрдьк'ət һəwате,
Qəйд ль мьла, ле т'ьме саг'.
Һəрдö хорт чунə бəр шкəвта
Бьн чьнгьр'е ч'йае бльнд,
Қö wə'де сəрт əw бой к'öрда
Қьрйə əрк'ан у кьрйə гöнд,
Ль к'ö дьльке азайа
Щмаə'та п'ирə-п'ирə
Зəг'м дьк'ötə ч'йа у банийа,
Гази дькə дһа хирət.
Чунə һöндöр', дитьн wəки
Ль сəр кəвре гəwри шьмшат,
Р'адио данинə qölч'əки
У дəнге зиз жь we дьһат.
Хəбəр дьда Ереване,
Пешмəргə доре бунə чит:
Qəрəмане Қ'öрдстане
Хьйале хwə weда дьдит.
Т'əвə кəр'—лал. Нав к'ома wан,
Ль сəр к'ötике п'ьзьни,
Қ'öбари у пəсне к'öрда
Қəр' р'уньштьбу Барзани,
Ч'ə'вə туж нолани тəйра,
Фькре wи к'ур, навмьлə пə'н,
Бь хwə əскəр нав əскəра,
Т'əк щар-щара сəр лева к'ən.

Ньшкева wьр пе р'адиое
Мьqаме щриде ледан,
Дэнге дэфе, дэнге зöр'не
Ч'йа у бани педа hьлдан.
Се-чар мьшк hэма we дэме
Дэрк'этьн жь qöлед тэ'ри,
Ньзам жь мьqам, йан жь сэрме
Дурнэк'этьн жь бэр дэри.
Т'ьре эw жи бунэ бэнги
Сэр мьqаме к'öрдайэ наз,
Дьлh'ьзрэти у h'алтэнги
Эw ль щида кьрнэ р'öсас.
Барзани ль wан мезэкьр.
Бэнгзе wи к'эсэре жане,
Пешмэргар'а wa qьсэкьр:
„H'эта мьшке К'öрдстане
Дьхwэзьн аза бьбьhен
К'ьламе мэ, дэф у зöр'не,
Ле бой мэ qэдэхэ дькьн,
Wэки аза эм гöh бьдне"...
Wи нэгот, кö чьйэ мэ'ни,
К'и сэбэбе беисафие,
Ле пешмэрга р'ьнд дьзани
Нета сэрок у мэ'нийа we.
Эw р'абу п'ийа, мьшк зу р'эвин,
Ду wир'а р'абун гьрэгьр,
Wи сьлав да Гöрган, Т'аждин
Нета хwэ wан эшкэрэкьр,

Кö hэр нэ феза Шэqлэве,
Бьгрьн сэре р'ё у дьрба.
Эгэр дöжмьн сэр wанда бе
Бь сэмт wан бьдьн бэр дэрба..

***

Жь we р'эже h'эйшт мэhe т'ам
Hат бöhöрин. Т'аждин, Гöрган
Т'э'би хwэр'а кьрьбун там
Бэр дöжмьн нав qал у щэнга,
Де чэнд щара сэрда шанд щаб,
Кö h'эмлэйэ Наза к'öбар
У эw шайэ бе h'эд-h'эсаб —
Ль we жи вэбуйэ бahар.
Ч'э'ве wана ль р'йа wийэ h'эйр,
Эгэр ль wи hэбэ мэщал,
Бьла qасэке, ноли тэйр,
Сэр ч'ийар'а чьрqаскэ бе мал...

***

We дэме дэст бэ'свана,
Беисафи у к'ьрети
Хwэлийа к'öрдайэ зэмана
Жь нэмэрдие дьшэwьти.
Щэрдед Эфлаq, щэрдед Бэк'ьр
Дэстда т'оп у танкед инглиз

Гönд у бажар wеран дькьр—
Ћəр щийа дьћат бина дуйе мьз.
Т'ьре лашəкə ль бəсте,
Чарнькал ле бунə бəла,
Р'əф пəй р'əфа ль wи дəрте,
Сəр дьзвьр'ьн wək qəрт'əла.
Хут wи чахи жь Барзани —
Мерхас у к'öбарийа мьлəт,
Харьщи ль ч'йа у бани
Ћəwари ль wана дак'ət:
Дöжмьн—белук ль пəй белук
Р'ез кьрйə те бь qал у щəнг
Дəрбазбуйə ч'йа у гедук
Қö бе зəвткə зу Ə'ли—бəг.

ФƏСЛА 3-а

Дьк'ьши,
Дьк'ьши
Лəшкəр ћəр али,
Т'əқин,
Шəрқин,
Дьћат жь гəли —
Бь инк',
Бь к'ин
Хун ль дьмаг'а,
Бь т'оп,
Бь танк
Дьк'ьшин заг'а.
Дьћатьн бə'с
Хунмьж у дəхəс,
Қö мьлəте к'öрд
Бькьн wəкə кöнд,
Wи бькьн бьндəст,—
Лаш ль ə'рде мəст.
Фр'ьнда
Жорда

Дьр'әшанд напалм,
Нав ду
У агьр
Мәрьве ам у т'ам.
Зәви
Бу к'ози,
Гөнд бу кавьл,
Даг' дькьрьн,
Дарда дькьрьн
Жьн, зар' у аһьл,
Ч'әм
Бь хәм
Дькьр хөшин,
Э'рд—
Бь дәрд,
Һәр щийа шин у шин..
Жорда
Ноли әждәһа
Дө хорте тәлийан
Һатьн жер,
Wәк шер —
Т'аждин у Гөрган.
Wан бьһист.
Бәр р'е
Гьрие зар'е бәр qәйа дө шах.
Мәйт'е де
Ль э'рде,
Ле wи дькьр: „ах у wах...

Р'абә,
Р'анәзе!...
Гөре бен, дьтьрсьм, дайке!..
Qәр'ьми бу
Хуна ал
Ль э'рде у ль сәр щенике.
Ль wи хьшти
Де көшти..
Гәло әw зьнаре ль бал
We бькарьбьн
Wи хwәйкьн
Жер'а бьбьн сьт'ар у мәрт'ал?..
Бь дьлбьрин,
Бь к'ин
Һәрдө хорт — Т'аждин у Гөрган
Дач'ьвин
Бәр qәйе
У т'ьфал жь э'рде һьлдан.
Һьлдан
Wәк т'ьбәрк,
Wәк ч'ьвика бе зар у бе wа.
Қө кәр'кьн,
Хwәйкьн
Бь тин у гәрмийа дьле хwә
Ньшкева
Желва
Бу гөр'ин у qьрч'ин:
Дө танк

Бь әскәр
Сәр wанда бь гәф дьк'ьшин
Т'ьре ә'wр
Жь ә'зман
Дак'ətə гәлие зә'фи тәнг,
Бь qör'ə
Дьхör'ə
Вәдьч'ьр'ə бәдəна бәтр'әнг
Ван əw кör'
Ширəткьр
У готне: „Бьр'әвə hесуйе! "
Ле бь xwə,
Wək пьльнг,
Тәлйан бәр зьнаре qəйе.
Caw,
Р'ьщаф
Қ'ətьбу гәли у зьнар,
Ә'зман ләрьзи,
Тә'в тəвьзи
Жь дəст бехофийа нəйар.
Қö хорта
Сəмт hьлда
У танк hатьнə к'елəке,
Wək гölла
Əw фьр'йан
Қöштьн əскəре хəфьке,
Мəрьв,
Пола
Həвр'а зор к'ətнə h'öщəте.

Чька к'е
We щəнге
Нишандə тəйаха qödrəte?..
К'ət т'опчи,
Ажотчи,
Е hərdö əждahe пола,
Пешмəрга
Бь т'ьвьнга
Əскəр зу данə бəр гölла.
Ле паше
Мере че
Зу к'ətнə höндör'е танка,
Бəре т'опа
Göhастьн
Мьрьн р'əшандьн wан т'анга.
Дö мəри
Жь зьри
Пешийа пенсьд нəмəрди
Дькьрьн шəр'
Бь дьл-щəгəр
Сəр wанда данин беда'ди...

***

Пешийа дöжмьн бьбун пола
Т'əне дö к'örд, дö барзани,
Ль əскəр бьр'ибун молəт,
Шəр' дькьрьн бь мерани.

Wәк гиһае бәр к'еләндие
Читед дӧжмьн дьньхьлин,
Ле жь танка һәй дәнг дьһат:
—Лехә, Гӧрган... лехә, Т'аждин!..
Ньлдә һ'әйфа we дйа кӧшти.
Һ'әйфа һесьре we зар'е,
Қӧ ма эт'им, бе wар, сьт'ар
У бәр зьнер тә'л дьзарә,
Һ'әйфа де у жьн у кала,
Һ'әйфа к'әда, кӧ бу к'ози,
Һ'әйфа гӧнде бун к'әләфә
У намуса қизед кәзи;
Һ'әйфа хуна бewа р'ьжийа,
Һ'әйфа wәт'әне хwә әсмәр.
Бьла дӧжмьн бньк'ьсә,
Ч'ә'вда бьминә әв сәфәр.
Дһа бь щә'д, дһа бь инк'
Орт'а гәлие Ә'ли-бәг
Зор бу вьзин, қьрч'ин, гьрмин,
Т'ьре т'әқиайә тәндурәк.
Т'оз у думан, кәвьр, зьнар
Сәр дӧжмьнда жор дьбарьн.
Ниве әскәраи п'ьр'е
Иди кӧшти, бьриндарьн.
Ле һәрдӧ к'ӧрд пешийа wана
Бунә wәк кәла кәвьри.
Дьжәньне бь һерс у ләз —
Сьт'ар дӧжмьн һатә бьр'ин.

Чәнд сәһ'әта нав we доже
Гӧрган, Т'аждин бәр хwә дьдан,
Ле ньшкева жь һәрдӧ танка
Һатә бьр'ин дәнге гӧлла.
Хьлаз бьбун ль wан фьшәк,
Дәстда мабун т'әк сорани,
Wан ньзанбу, кӧ жь һесуйе
Тен пешмәргә у һәwари.
У дьхwәстьн дәqа пашьн,
Пе сорание бь дьл у щәгәр
Қӧрфе текнә дьле дӧжмьн —
Диса ль wи текнә багәр.
Қӧ әскәра әw һ'әwал дит,
Әwан бь тьрс у тәлә-тәл
Бәрбь танка дьшулькьн,
Жь бәр р'йа, кӧ бьбу мәзәл.
Wәхта незики танка бун,
Же дәрк'әтьн һәрдӧ ә'фат,
Т'ьре лейи, т'офан р'абу
Сәр дӧжмьнда жорда гӧр' һат.
Р'аһиштьн әскәре пешие,
Қӧ зу тәлийан ль бәр тә'лда,
Чәндәк кӧштьн пе сорание,
Автомат дәсте wан ньлдан,
Гӧллә р'әшандьн дӧжмьна.
Йәк жь р'асте, е дьн ч'әпе —
Иди дьһат бьһистьне
Дәнге пешмәрга сәр т'әпе,

Wəхта гӧлла т'опа дӧжмьн
Р'әх кәвьр т'әqийа бе нәдәр
У ә'гите Ә'ли-бәге
Бьриндар бун зә'ф бь хәдәр.
— Сахи, бьра? — Т'аждин пьрси
У дит нәһат дәнг жь Гӧрган.
Дәсте хwә да сәр пьшта wи
У дәсте wи хунеда ман.
Т'ьре дузан дәсте wи к'әт,
Щане wир'а чун тәвьзи.
— Ль мьн бьра, кӧрбьм, бьра!..
Wи ньшкева кьрә гази.
Хуна гәвәз синг дьк'ьши
У бәр ч'ә'ва р'әшбу ә'зман.
— Әз жи дьчьм, — әw фькьри,—
Һатйә р'ожа ахьрзәман?..
Қәс ньзанә чьqас дәqә
Әw хwәва чу... Wи ч'ә'в вәкьр,
Дит: дӧ запьт сәр wир'аньн,
Йәки qӧр'ә һерс ч'ер' дькьр.
Wи qәwата пашьн т'опкьр,
Автомат жь р'әх хwә һьлда
Бь инк' гӧллә ль wан р'әшанд,
Әw ньхьлин ль р'әх wида.
Ле жь дәст ч'ика бьрине
Дӧнийа дора wи зьвьр'и.
Әw ньһ'ьш к'әт бе дәнг у һ'ьс,
Диса бәр wи шәва тә'ри.

Ч'ә'вә гьрти, гӧһә һ'ьшйар
Wи бьһист, кӧ жь ч'йа у бани
К'ӧрда сәр әскәрда гьртьн
У дьготьн: „һат Барзани!...“.
Дьхwәст р'абуйа у бьгота,
Қӧ бежнә де: хәма мәкә,
Wи че бәр дӧжмьн тәйахда,
Шире хwә ль wи һ'әлалкә.
Ле wи т'әк һ'ьзьнкәк р'аһишт
Хуне бәрбаткьр wи qәфәс,
К'ӧхйиа, к'ӧхйиа—бефәйдәбу,
Әw хwәр'а бьр мьрна дәхәс.

***

Әз ньзаньм: ль бьн тә'ве,
Сәре ч'йае, кӧ к'әwгьри,
Йане бәр бьруска шәве,
Обе к'ӧрдайә сәqьр'и,
Зина һ'әмлә текә ьнт'ин,
Ль пьш п'әрде зар'е бинә,
Қӧ wаре мер бьминә шин,
Мьзгине эла һьлинә.
Әз ньзаньм: әwе кӧр'бә,
Йане qизәкә гӧлизәр,
Агьре дьла зә'ф гӧр'бә,
Қәзи зер'е кӧртке мәхмәр.
Ле бawарьм, wәки qизбә,

Гölизәрбә, йане Ә'йшан
Әwe öса зор у чебә,
Кö we бежнеда: П'әришан...
Әгәр кör'бә — ль де гöман,
Ль сәр синге ч'йае хәмгин,
Бой азайа к'örд, К'örдстан
We ә'сәи бьбә Т'аждин...

Ереван с. 1965-а.

Т' Ә Р Щ М Ә

Ваһан ГРИГОРЙАН

Д Е

Чь р'ожәкә хwәш у амьн
Һәр'и әскәрие, көр'е мьн.
Те бьбини бә'ре т'әзә,
Ә'змане сут, дәшт у р'әза.

Әз дьзаньм, те гәләки
Жь т'ьвьнге, һәспе һ'ьзки.
Те мерани һәр'и шәр'а,
Wәкә щәwре пьльнг-шера.

Бьби әскәрәки мәшур,
Нишандарәки бе qөсур
Те бьһуни бь ә'фати
К'т'еба т'әзәйә ә'гити.

Тө һәр'ә шер' к'өбар у зор,
Wәкә Давит' бьк'әв р'ьк'е,
Ноли бае тө һьлбә жор.,
Дөжмьна бадә ч'ьр'ьке.

Чәwа де, мьн чок да э'рде,
Бь санщу-эш тӧ ани дьне,
Та сьбе моләт нәдькьр,
Тӧ һ'әжанди, лури дькьр.

Дӧжмьне бәди ноли гӧр,
Һат ноли селава гӧр'.
Жь Чингизхан мьр'дартьрә
У Ленгт'емур бәйантьрә.

Һат, лехьст, бьр'и һ'әдьманд,
Qьр'кьр, wеранкьр у шкенанд.
Мьн тӧ һьлдаи ниве шәве
Бәрбь ч'йа р'әвим we һьндаве.

Р'әвйам әз гәлие тә'рир'а,
Р'әвйам әз дә'л у мешар'а.
Дора мьн шәр', бә'ра хуне,
Мьн щә'данд һ'әзар у йәк р'е.

Аһа мьнабу ви тәһәри,
Wәлате шен у гӧлбарин.
Мьн тӧ р'әванди жь мьрна бәзәк,
Гиһанди ве дӧнйа т'әзә.

Тӧ мәзьн буйи дәлали,
Дһа тӧ буйи бистсали,

У бьн р'ожа мәйә гәщдә,
Тӧ борщдаре Wәт'әне хwә.

Мьн т'әви шире хwәй сьпи
Да тә э'гити, мерхаси,
Wәхта дӧжмьн тә qәсьди,
Т'ӧ щара хwә пашда нәди.

Мьле тә бьла qәwатбә,
Шуре тә т'ьм е бьр'ебә.
Шерда алт'ки, qәт алт'нәби,
Бьла һәрдәм тӧ мерхасби.

Wәки р'оке пе бьһ'әсьм,
Қӧ шер'да тә кьрийә qәлси,
Хwәкьм әз дьлqе р'әбәна
Шине дайньм р'ож у дә'на.

Йан т'еләкә нәбхере
Һәwарие дахә мьн бесәбре:
— Қӧр'е тә ль wьр, тәныште
Э'гити шер'да һатә кӧштьн.

Бьхуньм хәта, wан гава,
Қембә р'онайа һәрдӧ ч'э'ва,
Т'ӧнә ль мьн стуна мале,
Қӧр'е дәлал тае-т'әне.

We мьн сьпи бьбьн кәзи,
Әзе бьбьм пира кузин.
Ле р'успибьм әз т'ьмщари,—
Дьле мьн т'ьжи к'öбари.

Wәхта әз нава кölилка
Бьгәр'ьм—нава чайра,
Бәнгзе тә нур h'әта-h'әте
Мьнр'а бьк'әнә жь кölилке.

Дәшт у баг'чә, баниед h'әwac
Әз бьгәр'ьм щие ль тә нас.
Töе hәр щийа, ә'зизе мьн,
Бь шабун бей бәр ч'ә'ве мьн.

Töе жь гәлие к'ур р'аби
П'ехас, сәрqот у дур р'аби.
Ль бәр тә'ва гölане гәш,
Qьмьли бәнгзе тәй хwәш.

Те бей жь дәштед мәйә дур,
Дәсте тәда чьрпиед hур,
Диса те мьнр'а бьк'әни,
Бәрхване бьч'ук, әзбәни!

Тә бьбиньм бәр ч'әме к'ур,
Дәсте тәда вьра бьлур.
Tö wьр назьк, tö wьр ширьн,
Лехә мьqаме мәй әвин.

Әзе п'ьр' ша тә бьгәр'ьм,
Деме ширьн, hәр щийа бәр мьн,
Т'ьм бира мьн бь we к'әмале
Мьнр'а бь әшq те бей мале.

Мале, баг'чә, hьн жи h'әwше
Әзе бькьм нава р'әwше,
Бә'са hатна тә бәлабә,
Дьле мьн вьр пер'а шабә.

Лawe мьн, ог'ьрбә тәр'а!..
Ә'гите зорби тö hәр дәра.
Кö жь әскәрие вәгәр'и
Т'аще сианәте мьнр'а бини.

***

Де wa хатьр жь кör' дьхwәст,
Кör' вәр'екьр—ә'гит, сәрбәст.
Дьле we ша, деми зәлал.
Әw бь гöман вәгәр'ийа мал.

Ћовћаннес **Г'УКАСЙАН**

ПОЭМА Р'ОЊЬЛАТЕ

Ло... ло... Әз шаирьм, шаире к'ӧрдамә,
Ло... ло... Жь ч'йаед мәйә бльнд ћатьмә.
Әм хәрща надьн шаћ, к'иньн,
Ло... ло... ло... Ћун ноли мә ниньн.
Qәбила мә йа Мангурә,
Дьле мәда к'ин фур'ә-фур'ә.
Жь ч'уктиеда сильћ' ћогьре мәйә,
Ло-ло, ћәсп т'ьм бьре мәйә.
Эй, чьнә дӧр' у лал у т'уман.
Qәрәбине бьдьн, әwә гӧман,
Ч'йаед мәйә аза у думан,
Ло-ло-ло waргед ћ'ьзкьри у чиман.
Әм к'ӧрдьн, к'ӧрд, әwләдед ч'йа,
Әм натьрсьн жь багәр у ба.
Әм аза wәльдинә, ћәмин...
Ле бона ч'йаед мәйә р'әнгин
Әме бьмьрьн, бьмьрьн,

Ле хәрща надьн дӧжмьне хайин.
Әз бьлбьле гӧла сорьм,
Ло, ло, мьн вәхарийә авед зәлал!..
Жь к'лама мьн щаћьл у кал,
Нәби ћун текнә искә-иск,
Бьла же бьк'әвә агьр, пьриск,
Әм ћ'ьз накьн шин у гьри,
Ло, ло, әм жь qәбила Мангури.
Ло, ло, әз иро гәрәке шьрокьм,
Бь шинәке шьера наньвисьм.
Qӧ wә бьзанбуйа ә'гитийа ћ'әсо,
Мәме у Зина әвин, ло, ло.
Qӧ wә заньбуйа чawa ћ'әсое мерхас,
Биркьр к'ина дьле хwәйә хас
У ћӧрмәта мала хwә биркьр,
Мәме бь синге хwә хwәйкьр...
Ло, ло, чawa әw ћ'әсое дьлсах...
Бахьшандә Мәме Мангурий qочах?..
Ло, ло, щаћьл мьраз ч'ә'вда ма.
Ћат кӧштьн жь гӧлла щәндьрма...
Ло, ло, ә'гит бу ћ'әсое бь ч'ьра...
Ло, ло, әw жь qәбила Мангура,
Ло, ло, әwи дьзани, дьзани,
Qӧ т'әне дьминә мерани.
Ћ'әсо п'ала хwә ћеди дабу ч'йе,
Ћ'әсой бь гәwдәбу wәк qуч'е,
Бәр wи вьр к'әwшәне ћешинә,
Ле дәрд-кӧл дьле wи дешинә...

Һ'әсой бәдәwә, Һ'әсой ә'гитә,
Һ'әсой шьванә, ч'йа зә'ф һ'ьз дькә,
Ле иро вьр дьлда агьр лап вәмьрийә,
Wәк qәрәбина кәвн wьра лап хәирӣә...
Һ'әсо бир тинә... Щьг'аре дьк'ьшинә,
Һ'әсое бәрей ша нһа вьр бир тинә,
Бир тинә әw мерхас к'өлфәта хwә Зине,
Зина ч'ә'вр'әш бәдәwа ве дьне..
Һәй wax!.. Дәрбазбун р'ожед әвинтие,
Шәвәкә шәвәр'әш жь мал р'әви Зине,
Һ'әсо вьр дьгәр'ийа бь шуре к'ине,
Әwи вьр бир дани хайинтийа жьне...
We Һ'әсо, Р'ьзго һишт, да бәр хwә зәви,
Һәвале Һ'әсо Мәмер'а р'әви,
Һ'әсо бәране Мәме көшт, кө дьл һесабә,
Кө р'еч'а нәмәрдие жь дьл өндабә..
Һәвале wи — Мәме шьване qочахбу,
Зьламәки баш, һ'әлал у сәрхwәбу.
Сәре wи сонд дьхар т'әмамийа обе,
Бь мьрщан ньтрибу калане qәме...
Чьqаси әw һәвр'а чубунә неч'ире,
Хwә аве хьстьбун, ойн листьбун.
Пәй баранер'а **дьшәwьтандьн qьрш**
У р'ожәке жи әwи вьр нәһишт,
Кө Р'ьзгое бьч'ук лап р'ода һәр'ә..
Мәме ә'гитә... Дә, һәвале wийә...
Те бира wи, чawa Мәме бь к'ьнще шьл
Жь аве дәрк'әт, Р'ьзго ль сәр мьл.

Әw бинч'ькйаи бәрбь ч'ем дьр'әвийа.
Те бира wи, чawa Мәме шә дәрхьст жь п'от
Т'унщька көр'е wи шәкьр у гот:
— Һ'әсо, п'ор'е көр'е тә wәк е Зинейә..
Һьлбәт, Р'ьзгое көр' нә дола хәлqейә.
Әwи вьр бир дани у сәри дьһ'әжанд,
Ле чawa нәһ'әсийа, кө әw дьхапанд,
„Нола е Зине"!.. Ах, Мәме, Мәме!..
Тә Һ'әсо хапанд у һәвалти лап һишт,
Һәвале хwә биркьр, ә'дәт, һ'әму тьшт,
Авитә бьн п'е әвинтийа Зине.
Әw Зина бәдәw, ле qәлпәжьне.
Һ'әсо qәльне пәй һәв дьк'ьшинә,
Р'ожед бöһöри әw т'әмам бир тинә.
Чубунә гөнд.. Р'уньштьбун малда,
Зине шәе мәзьн һедика вьр һьлда
П'ор'е Р'ьзго шәдькьр, нәбхере
Мәме нәһатьбу һәла жь гöһер'е...
У ньшкева дак'öта һöндöр' щәндьрма
— Мә хәрщ дайә!..— Диса бьдьн—чьма?
— Әз иди надьм!.. Сьт'ар мә нәма.
Те бира Һ'әсо... Qужин вьр һат,
Щәндьрмә шәwьши у паше жи к'әт.
Мәме щәндьрме шаһ көшт — wи көр'и,
Qәмә т'әмьзкьр, ль Зине нһер'и,
У Мәме шьван бу ә'гите эле.
Дә һәвале wибу... Ә'гитбу Мәме...
Көр'е wи хьлазкьрьбу... Ле тö wәрә зölме,

Ћ'әсо чь заньбу, бәхти хайинә,
Wәки Мәме wьр wи бьхапинә.
Qьрч!.. Ньшкева дәнгәк ћат жь бәсте,
Р'ьзгойә!.. Qам-qаме wийә, дәст те...
Гәло к'и занә, ћәй wах qәрәбин,
Әзе р'оке дьле шәйт'ан текьм бьрин!
У Ћ'әсо дәст да сәр фьшәльхе
Мьталәкьр, дор хwә кәс нәди,
„Р'астә, Р'ьзгойә"!... We к'ибә иди?
Ћ'әсо фькьри, ћер'и ль бәста,
Бәстед бәрә дуз, wәк к'әфа дәста,
Ле дьле даг'буи бь к'ин дьк'әлә..
Ћ'әсо п'ала хwә фәсал дабу ч'йе,
Ћ'әсобу вьра нолани qуч'е,
Qөлапа өса мьштьке дьхинә,
Те бежи мьже вьр жорда тинә..
Ћ'әсо бәдбәхтә, к'әтийә намус...
Дьл ле дьћ'әлә, ноли бәрфа п'ус,
Агьре дьле wи иро вәмьрийә,
Чawa qәрәбина wийә кәвн хәирийә...
Гьм!... гьм!... ло-ло-ло!...
Ћ'әсо р'адьбә у гөћ дьдә ч'ийа,
Дәнгәки к'ур дәрте жь гәлийа,
Дьле Ћ'әсо дьхә, симе дьл дьqәтинә....
Ло-ло.... әw чь хөшинә?...
Хьштина льнга, хөшина qуме,
Жь qунт'ара гөжмә вайә незик те.
Бинәфьр'шки йәки к'әтийә... дьналә,

Ћ'әсо дьбьће... Пәй Щәфәре калә!
Дьбә бәг вьра гази wи дькә?...
Гьм!.. гьм!.. ло.. ло.. ло!..
Щәфәре гьзирә, йан Р'ьзгое көр'ә?
Кө анщах неч'ира көштива дьхөр'ә?
Щаћьле бећ'ьш, тёе п'ост хьраб бьки.
Ћ'әсо дьбће, вьра дәнгәке,
Иро чь дәнгнә ә'щеб тен, дьк'ьшьн,
Йәк дькә ьнт'ин... Йәк дькә фьшин...
На әв Р'ьзго нинә... Ле, гәло, чьма
Тёе бежи йәки гөман да сәр т'ума?
Бет'aqәт дькә ћьлк'ьшә сәре т'опьк.
К'ийә әw, р'әбе мьн? Әwe нәчапьк?...
Ћ'әсо дьбће... „Омәр Хәлифә"... Бәрдә...
Пәе... е ... е!... калә, дьзә, йан щомәрдә?..
Иди незикә... Вайә бьн qәйаданә...
Ћ'әсо qәма кьн вьра дьк'ьшинә,
Кө дөжмьне нәмам вьр вәләзинә...
Тө к'ии, ло... ло... дәнге хwә бькә?...
Ле ньшкева, пәй, әв чь шьпукә...
Мәме фидаи бәр дьсәкьнә...

Мәме

Әw әзьм, Ћ'әсо, әзьм...

Ћ'әсо

Мәме!...

Ћ'әсо тө дәнге хwә вьра наки?...
Гәло мьн чьqас дьхаст, wәки
Мә пер'а-пер'а ћәв фә'м бькьра...

Әз бьриндарьм... пәй мьн к'әтьнә...
Wәрә һәwарие, әва чь к'инә?...

Һ'әсо

Дури мьн һәр'ә, һәй, тӧ, сәйпьсан,
Wәки тӧ Мәме бәре буйаи, исан,
Мьне тӧ хwәйкьраи, wа нәдьһишти,
У дьле шушә нәдьма шкәсти.
Ле мьн қәма хwә вьра тужкьрийә,
Ле мьн қәма хwә вьра хwәйкьрийә,
Қӧ бьқәлешьм синге нәмәрда
У дьзе намуса хwә ль ван ә'рда.

Мәме

Һ'әсо, гӧһдарбә, бьриндарьм, бәдән,
Мьн хун р'етийә бой хwәлийа wәт'ән...
Һ'әсо, гӧһ бьдә мьн, к'ӧрди, ә'гити,
Шәриә'та мә тӧ қәт дьһ'әбини?
Бь ә'дәте кал у бавай т'әмьз,
Wәхта тә дьқәсьдә дӧжмьне һар,
Әw вьр дьдә wи нан у сьт'ар.
Һ'әсо, тӧ we йәке зә'ф р'ьнд дьзани.

Һ'әсо

Ле wәхте жьна тә жь тә дьстиньн?
Wәхта намусе вьр п'еп'әс дькьн?...

Мәме

Һ'әсо, әз сонд дьхӧм, вьр бь қӧране,
Wәки әз ам у т'амьм ль дьне,
Мьн әw нәдьхwәст, чь һат кьрьне...
Те паше бьзанби, wәки р'астие,

Мәме wә һәрдӧар'а т'әне һ'ӧб дьхwәст.
... Ле нһа... wанә к'ома щәндьрма,
Данә пәй әwләде қәбила тә,
Әз бьриндарьм... р'е бь стьринә,
Әгәр тӧ Һ'әсой, ле әw чь к'инә?...

Һ'әсо

Мәме хәбәрдә, хәбәрдә, дьбһем,
Тӧ гӧнәк'ар нибуй... Зине әз һиштьм...
We жь мьн һ'ьзнәдькьр... әwе шәрм нәкьр.
Мьн әwqас ньфьр' ль тә нәдькьр,
Дьбежи Зине мьн һ'ьзнәкьрийә,
У тә әw жь р'йа р'аст дәрнәхьстийә?...

Мәме

Чawа қәwьмийә... Чawа қәwьмийә?
Һ'әсо, ньзаньм әw чawа буйә,
Һ'әсо, ньзам р'ожед бӧһӧри чәтьнда
Чь һәбу ви дьле мьни щаһьлда?...
Лемьшта һӧбе? Йан приска нәхwәшие?
Дьле Мәме шьван һьнгавт... кьрә нав эше,
Мьн же һ'ьзкьр... Ле әw йа тәбу, дәлал,
Дә, ахьр әз жи к'ӧрдәки һ'әлал.
Мьн заньбу, wәки нәщамертийә, һәмьн.
Қӧ жьна һәвала вьра һ'ьз бькьн...
У әw т'ӧ щара набә хӧре мьн.
Ле әw шәв, шәва шәвәр'әш...
Қӧ р'уйе ә'зман гьртьбу ә'wре фә'ш,
Мьн дәре wа к'ӧта бь гӧман,
Қӧ бред мәйә ч'йар'а бьбра нан,

Тӧ р'азабуй... Зине һ'ьшйарбу...
Бь т'эг'мин һатьна мьнр'а шабу,
Бь т'эг'мина мьн we шэве
Хэw нэдьк'этэ ч'э'ве we...
We дэри ль мьн вэкьр, нһер'и.
У дэрк'этэ дэр һеди,—
Qэрэбина мьн гьрт у р'амуса,
Эз агьре дьле we һ'эсийам,
Эз һивие бум, чька we чь бежэ...
Эй, Һ'эсо, дьле дьлк'этийа дэнгбежэ...

Һ'эсо

Дьле xwэ вэкэ, гьлийа бьр'ежэ...

Мэме

Эwe мьнр'а гот... Һ'эсо, зар нагэр'э...
Жь р'эва мьн мэһэк дэрбаз нэбьбу.
Wэхта Мамуре дадастанеи беэ'бур
Р'уньшти сэр сьвра тэйэ т'ьжи,
Ноли сэкава wьр дьһеньжи,
Соз да кӧ шӧхӧл бьдэ диwане,
Диwана зӧлме у йа эмане,
Ле к'е гэрэке гӧне тэ сьвькькьра?
Тэ дэст т'awаркьрьбу нав фькра,
Бэр диwер р'уньштьбуй, бь зар
Тэ дӧа wи дькьр... Эw һат,—
К'элбе сэкрам ль wьра щэ'данд,
Сева сурэте Зине qӧр'ьщанд,
Зине вэщьньqи... тэ диса у диса,

Т'ьжи шэравкьр финщана Мамур...
Зине бенамус бу... Ле нэма э'бур...
Э'шира Мангура вьра ма сефил,
Тэ намуса xwэ да wи чawa бэртил,
Намуса к'ӧлфэта Мангур тэ фьрот,
Xwэст сэре xwэ xwэйки, we гот.
Зине мьнр'а гот у вьра гьрийа...
Диса qэрэбина мьн гьрт, р'амуса.
Гот:— Эзе бьр'эвьм жь wape qултие,
Эз ббьм жьна тэ, Мэме мьн, Мэме!
Һ'эсо э'рде хьст наве мерхаса,
Һ'эсо хэрщ да... эw жи эwqaca!...
Эз пер'а qайил нэбум....

Һ'эсо

— Эwe ӧса гот?...

Мэме

— Мьн сонда xwэ ани сери аваки...
Һ'эсо мьнхэ, эгэр бawар наки,
Һ'эйфа xwэ һьлдэ жь Мэме амут'ам,
Иро р'ӧһ'ьстин дьгэр'э qӧт'ам,
Мьн дьк'энэ, ль мьн дькэ qэрфа...
Зине һатэ кӧштьн... Жерейэ эw шкэвта,
Ль к'ӧ мьн бь дьле р'ьщьфи эw һишт,
Ле дэсте we бэлэшгэзе нэгьһишт,
Бь дьл һ'эмезкэ Р'ьзгое дэлал...
Һ'эwще п'энще тэ'ве ма гӧла ал...

У әw к'әсәр дьле weда ма...
Зине hат көштьн жь гөлла щәндьрма...

Һ'әсо

-- Зине hатә көштьн... Щәндьрма әw көшт?..

Мәме

Әла Мангура бе гөл дьминә...
Дөжмьне нәмәрд хере нәбинә!...
Ле тө дәйн наки?... Һ'әсо кәр'-лали...
Wәхта дөжмьн зу те ви али,
Йәк-йәк бь гөлла xwәйә хәдәр
Әwләдед qәбила мә дьшинә мәг'бәр...
К'ин дьле тәда, дәрд тә биркьрьн,
Тө өса hеса мезә дьки ль э'щебед дөжмьн,
Кө әw тинә сәре qәбила тә...

Һ'әсо

. . . . . .

Мәме

Э'рде мәй э'зиз, вьр п'епәс дьбә
Ле тө дәйн наки... гәло wa дьбә?...

Һ'әсо

. . . . . .

Мәме

Демәк, ида әм дури һәвдөнә,
Дәйн бькә, Һ'әсо, әв чь бьринә!...
Дөжмьне зутьрәке бь иза хуне
We мәр'а бьгһиньн, чь бьки шуне...
Фьшәкед мьн хьлазбун... йа к'өтасие
Зине агьркьр, мьн дабу Зине.

Йан фьшәка бьдә, йан вьр мьнхинә,
Бьра дьле тәда т'ө к'ин нәминә...
Тә әз көштьмә, тө к'әти р'ьк'е.
Ль мьнхә, т'әк бьра т'ө щар
Нәк'әвьм дәстед щәндьрмед хунхар...

Һ'әсо

Ах, Мәме, Мәме.... Бьбахшинә мьн,
Мьн ньзанбу, әз гөнәк'арьм...
Хазла мьн һәвалед тәйә мерхас,
Сәр wанда зедәбу йәки дьн жи хас....
Һьлдә, Мәме... һьлдә ван гөлла....
Р'ьзго ч'әк бьр неч'ира хәзала,
Йан на мәе дөжмьн текьра думан,
У педа банийа вьра к'ока wан.
... Э... э... э тө бьриндари, wәрә ве ньч'е
Тө бьлурехә, әз бьк'әвьм qуч'е,
Бьнһер', Һ'әсо нә е дәрәwанә.
Әw жи ноли тә э'шир жь э'ширамә
Qәрәбине бьдә мьн...

М э м е

Тө бь xwә блурехә, әw р'астийә,
Мьн зуда дәнге блура тә нәбһистийә,
Мьнр'а һөрмәтә, иро әз бьмьрьм, чька,
Блура тә бьбһен, нәк'әвьм сәр чока...

Һ' э с о

Һан һьлдә, Мәме, э'гит,

М э м е

Әз гәләки жь тә р'азимә...

***

Ло... ло... ло... зутьрэке щэндьрме фарьз
Дора т'опьк гьртьн, п'эвче...
Мэме мэи э'шири бетьрс
К'этэ пьш қуч'е...
Р'о сьнщьрибу, бьбу пьльнг
Эв р'ожа к'ӧрда,
Стэйрка щэндрмайэ бь поч'ьк,
Дьр'ьжийа жорда,
Гӧлле ль синге wан дьхьст
Эw дьмэльсин...

Мэйт'е wан wьра р'ахст
Эw һэвдӧ қэльсин.
Ло... ло... дуе гӧлла һьлдьк'ьшийа
Сэр гӧжме кэвьр сэр,
Лawе ч'ийа дьк'энийа,
Нэп'акар'а дькьрэ шэр'
Дьбу вьзин, дьбу гьрмэ-гьрм
У дьда зэнде,
Эw р'ож сэр дӧжмьнда бу зӧлм,
Мэме дьжэне.
Ло... ло... Зине мори-мьрщан
Ль п'есира кьрийэ,
Қэвза қэме жь зиве испэһанейэ, щан,
эрмэники чекьрийэ.
Калане қэме дьбьрьқи,
Сэқьзеда қалбу,

Пьштэка wейэ р'энг-р'энги
Жь чите урьсабу.
Ло... ло... бьр'абу қэма фарьзи,
Дардабу т'эп'энща шьр'ькькьри,
Мэмеи чьқас бэдэw бу демсаи,
Ле р'өһ'ьстин пэй дьчу-хаин,
Шале к'ӧрдаи бэлэки фьрэ,
Қондэре Йемене,
Агьр жь бэнгзе wи дьфьр'э
Дэст зӧлма дьне.
Дайэ сэр э'слане к'ӧрда худана гэрм,
Доре думан, шинкаи.
Г'эне дьһат бина бае зэвиаи нэрм
Ль э'фат дькьр һенкаи...
Ле дурва, қэйае сэртуж жь инк'е
Бэр тэ'ве дьбрьқин
Даре ль п'еша wан жь бьруске
Сэқэтьн, хэрьқи,
Ло... ло... һ'эсо, эw һ'эсое шьван,
Дьгӧжандэ бьлуре... дьстра бь гӧман.
Мэме дьле хwэва бьжэнэ патка щэндьрмэ...
Мэме, бьжэне, һ'эсомэ, һогьре тэмэ.
Щан тэйре ч'ийа, щан э'фате демнубар,
Бьла өндабьн мэ'р жь дьнйа мэйэ к'өбар,
Бьла агьр сэр сэре wанда бьбарэ,
Бьла жандьрмэ жер бьзарэ!
. . . . . .

У дьбә qьрч'ин, вьзинийа гӧлла,
Мәме бь гӧллед нолани кӧла
Гӧллед щәндьрма дьхә у дьдә дәв.
Сәрбазе фарьз qьнщьлийә сәр һәв
У дькә qар'ин:
—Әw мә дьк'әнә, нак'ьшинә шаише,
Гәли щәндьрма, пешда бьк'ьшьн!..
Сәрбаз бадьлһәwa вьр дькә qар'ин,
Һәwарзә к'әтийә ван, wәк гӧре һарин,
Әw далесә левед хwәйә qәльши,
Нә пешда һәйә, нә пешда, ле шин...
Гӧлла к'ӧрд бь зәрп вьр дькә вьзин,
Сәрбаз т'әмие бәр мьрьне бьдә һәмин.
Гӧллә дькьн вьзин, гӧллә дькьн вьзин...
Qәйаед туж wан дькьн qәрфа,
Бинч'ькиайи у һарбуйи, на, на,
Т'ӧ wәхта ль ван һәвраза
Һун нагһижьн сәре гӧжме аза
Ор'ин у ахин жь щәндьрма те,
Щәндьрмә вәдьләзьнә ә'рде,
Жь qуч'а ә'гит алав дьп'әкә...
Бьжәне, Мәме, бьжәне, п'акә...
Гӧллә бе һ'әсабьн, гӧллә гәләкьн,
Wә'дә нинә гӧлла бьжмерьн,
Һәр гӧлләкер'а кем дьбә мә'рәк
Гӧлла к'ӧрда wанр'а дәгәнәк,
Сәр щәндьрмада һатйә р'ожа р'әш
Вьзинә, вьзин, гӧллә, тӧ бьмәш,

Вьзинийа гӧлла к'ӧрдайә qочах...
Бьла бьзанбә вьр шаһе бабах,
Қӧ әw к'е дькә вьр дә'w у qале,
Бьла тьрс ль дьлдабә диwан у мале
У мезәкә Демаванде ль һ'ьшкие,
Qӧдуме чока ль бәрда бьшке,
Жь qафе wи бе гӧжин,
Wәхта жь Демавенда р'әнгин
Гӧр'инийа т'ьвьнга фарьз сьстбә,
Мәме бьжәне, нишанә р'астбә,
Бьжәнә р'әwьред бекер у нәт'е!
Гәрәк тӧ һ'әму нәп'ака вәр'еки тә'те,
Хана, бәртила, к'амч'ур у п'игар,
Инк'а к'ӧрда зӧлӧмә һәрщар.
Шаһ, тӧ лаqьрдийа дьки?.. Әв чьнә!..
Бьнһер' вьзинә, бьнһер' вьзинә,
Вьзинийа гӧлла к'ӧрданә.
. . . . . .
Ло... ло... ло һ'әсо, әw һ'әсое шьван,
Ло... ло... дьгӧжандә бьлуре,
У к'ьламеда дьгот:—Мәме,
Пар'ава бьзәльqинә щәндьрма...
Мәме лехә, һ'әсомә, һогьре тәмә.
Щан, тәйре ч'ийа, щан ә'фате демнубар,
Бьра бьqәльн мә'р жь wәлате мәйи к'ӧбар,
Бьла сәр сәре wанда агьр бьбарә...
Бьла щәндьрмә жере бьзарә!
Ло... ло... Мәме, һәй һәвале ә'зиз,

Чь qəwьми?.. Əw чьбу?.. Дьли т'əмьз?..
Qəмə бəр кəвьрəки к'этийə...
Ах, э'гит... ах э'фат, бьрина хədəр!..
Ћəйwax, ћəйwax, ћəвале демнədəр!..
К'олозе тə ћəла нək'этьбу э'рде...
Əз Ћ'əсомə, к'ӧрдьм, жь ве щərде
Əзе Ћ'əйфа Зине, йа тə, йа т'əмама
Гərəке иро ћьлдьм жь нəмама.

***

Ћ'əсо бьлур авитə бəр кəвьр
Ль шьване э'гити кӧшти мезəкьр,
П'əнще тə'ве wək хун р'ьжийабу сəр э'фат...
Wи к'олос qоткьр у жорда ћат,
Қ'ətə бəр qуч'е, р'əх Мəме чокда.
Əw да бəр дьле хwə, э'ние р'амуса,
Алава инк'е р'ӧћ'е wи вəжанд.

—Мəме, э'зизе мьн!—Əwи wək'ьланд,—
Тӧе ћərт'ьм бьмини зенди,
Ћəй фидае бехофи гəнди!..
Дəрћəqa тəда we ћəр обада бьстьрен,
Мəме, тӧ э'фатбуйи, дьлщəгəр
Тə бь э'фати сəри дани мəг'бəр,

Əзе бь дəсти хwə ћ'əйфа тə ћьлдьм.
Тӧе нава ньмежа мьндаби, ћərт'ьм
Əзе тə у Зине хwəйкьм дьле хwəда,
Мəме, əз Ћ'əсомə, к'ӧрдьм, накьм дəрəwa.

Əгəр щəндьрмə мьнжи бькӧжьн,
Əзе ћəма иро ћ'əйфа wa ћьлдьм,
Wəки К'ӧрдстан мьн жи бинə бир
Ћ'əсо жи к'ӧрд бу... Ћ'əсо жи э'шир!..

***

Ло... ло... диса гӧжин к'ətə гəлийа...
Əw Ћ'əсое шьван бу, дьqужийа
Ћћа жь гели ч'ем дьстра,
Ло... ло... бае бина Зине дани wьра...
Хəлəqa щəндьрмед мə'р дьшьдийа
Ай, we зутьрəке зəвткьн гӧжме ћана,
Дурва обада ћат дəнге гӧлла,
Ћəwарийа шер' гћиштбу wана...
Ћ'əсо т'э'мулдə у жь Демавенде
Ћəwарийа к'ӧрда we сəр тəда бе,
Тə'ри к'этийə э'рде, р'о чуйə ава,
Р'ожа дӧжмьн р'əш дайə бəр хӧнава...
Ћəй, ћəй,—бь к'ьлам Ћ'əсо дькə гази,
Дəнг дьда щəндьрмед ойинбази,—
К'ӧрдстан к'ӧбарə, зорə əв э'рд,
Ло, ло, тəйре мə гəлəкьн у мərд...
Ћəй, ћəй, гəли qуле сəхир, бећӧрмət,
Əз, Мəме жь qəбила Монгура,
Жь Мӧћ'əбада к'ӧбар,—Ћ'əсо дьqур'ə,—
Та Сəqьзе, Бане, Ираqе мьн тиньн бир.
Ћəй, ћəй, əз Ћ'əсо ниньм, Ћ'əсое э'шир!

Әw hатә хапандьн, хәрщ да нәмәрда,
Зине же h'ьз нәкьр, Ң'әсо вьра бәрда,
We р'ожеда бу жьна Мәме нәтәwанди.
Ңәй, ңәй, hун нок'әре шаhә хапанди,
Ңуне нав мьжа ч'йае мәда өндабьн,
Ңуне бенә ң'ьнщьр'андьне, әме шабьн.
Ло, ло, т'әмамийа К'өрдстане мьqабьли wайә,
Гәли тьрсонәка, бәр кәвьр дәрен, wәр'а нә р'айә,
Бь чәнщәр'ука hун нагһижьнә сәре гөжмә,
Ң'әтани гөллә дьле мьн вәнәжәнә,
Әз т'ө wәхта к'әр набьм, текнә сәред хwә,
Ңәй, ңәй, дһа п'акә hун вәгәр'ьнә малед хwә.
Qәдре к'олозе Мәме бьгьрьн... Нә бошә!..
Әw иро ә'мре хwә өса әрзан нафрошә,
Әwe йәке шаһ бь хwә р'ьнд занә.
Пәй, әва гөлла бой хатьре мьләте мьни ә'зиз,
Әва гөлла жи бона wәт'әне мьни дәнгьз,
Әва гөлла жи ң'әйфа Зина дьлт'әмьз,
Ло, ң'әта гөлле мьн к'өта нәбьн, әз алт' набьм...
Ло, бра әз ң'әйрана ч'ә'вед Зинейә qәмәрбьм,—
Ло, бьра әз qөрбана wәт'әне ә'зиз бьм!
Ло, әз тәйрьм, тәйре бази
Сәр ч'ийар'а бәрбь р'ое дьбәзьм.

***

Ң'әсо сәкьни... ньшкева п'ьрч'уйе хwә кьр,
Г'өллә хьлазбун... Ма йәк, к'урьн фькр.

Qәрәбина кьн ңьлбьр'и жор ңьлбәт,
Т'әне wи чахи Ң'әсо бәр хwә к'әт...
Бь гөлла т'әк хwә бькөжә, чь бькә?..
Йане щәндьрмәки жи щә'нме шакә?..
Бин ле ч'ькийа, дьшәwьти дьл,
Ле паше... We бенә жор, сәре мьл
У we бьбә хайе qәрәбине әв щәрда,
На, Ң'әсо qәрәбине надә нәмәрда,
We кәвьрхә у we ңурхwәшкә...
. . . . . .
Бу вьзинийа гөлла к'өтасие,
Диса щәндьрмәк ңолбу щә'ньме
У жь ч'ә'вед к'өрд агьр дьбари.
Ң'әсо qөлозбу, Ң'әсо р'абу п'ийа.
Qәрәбин зәрпа вьр зьнара да,
Ә'рдеда ньканд сәлфе qәма бәр,
У синге хwә назьк жорда авит сәр.
Жь qәфәса wи нәңат т'ө ахин.
Ң'әсо к'әт, сәр синг qәрәбин...
Ңьлк'ьшийанә жор щәндьрме нәмам,
Баки ңеньк дьңат жь ч'йае хөмам...

***

Паше кө, wәхта ңәр тьшт сәqьр'и.
Щәндьрме нәмәрд щьлә'ткьр—фьр'и,
Сәрбаз ә'ба хwә к'ьшанд сәр мьла
У т'әне вьра qөр'ә ңьлк'ьшийа.

Wи э'мьр кьр вьра нәмәрди:
—Ван сәйбсана qәт-qәткьн гәнди.
Щики wана вьр саг'ләм нәһельн
У к'өрдед э'гит э'блукьрьн.
У р'ожтьра маин, чawa э'ламәти,
Кө бьтьрсьн к'өрдед инглабчи.
Тьштәки нәбинаи бу, we һьнге,
Мәйт' дардакьрьн qәрәбәрбанге.
Һ'әму к'өрда әw йәка бьһист,
Бә'с бь шәрәф бәлабу һәр эл у гөнди,
У Һ'әсо у Мәме т'ьм манә зенди.

***

Пәй ве йәкер'а бөһөрин чәнд р'ож,
Нава qәйа у зьнаред бәр'ож,
К'ө Мәме у Һ'әсо к'әтьн мерхаси,
Щаһьләки к'өрд пе ч'әк нвиси:
„Һ'әсо, Мәме, Зина дьлован.
К'өрдно, һьлдьн ч'әка бь гөман,
Р'ожа азайе дур нинә бой тә,
Әгәр бьхwәзьн иро хут wәхтә".
Дьбежьн, э'слане ч'йа — Р'ьзгое мерхас,
Әw йәк нвиси пе qәма хwәйә хас.

Йарослав ШПОРТА

ХӘЛАИ К'ӨРДСТАНЕДА

Соqаqе р'әш мәрьв дьчә wи дьхә ба-барана сәрт.
Синчә педа т'әв qөрч'ьми, лев тәрьки, дьлада дәрд.
Соqаqе р'әш мәрьв дьчә wи дьхә ба-барана сәрт.

Нан бьднә мьн, тәк пә'ри нан, ч'э'ве wи дәсте хәлqейә.
К'ьнш жер'а набьн сьт'арә, qьфьли бәр сөр' у бейә,
Нан бьднә мьн? Щабе надьн, т'әк дәрд у көл ль пьштейә.

Әw вьрда һат жь гедука һьм р'ож у шәве п'ьр' тә'ри
Ле вьр нә нан, нә жи хәбат... Бе wар майә әw стөхари.
Һьнәк дьчьн сәр хәбате, ле тө вьра чь дьгәр и?

Әw жи бьрчи wарьминә, к'әда wан т'әк поле корә,
Хwарьн-сьт'ар wан лазьмә, э'мре бьрчи, ч'э'ви морә,
Жь К'өрдстане әw дьр'әвьн бәрбь к'архане вала-qор'э.

Wан дьбә кӧ п'арс бькьра, ле к'е нһа нан бьдә wан?
Әwан дьчьн-дьләрьзьн, хәма к'ейә, к'ийә хайе wан?
Авто wана дьп'әлехьн, щә'сус дьхӧн вьр к'әда wан.

Авто к'әфилед әмрика тиньн, дьбьнә һәр дәра.
Шькьл дькьн у дьк'әньн, дәвда дьран жь зер'е зәрә.
Ва К'ӧрдстан-р'астә мәшур, әw чьqас баш у нәдәрә,

Әз дьхwәзьм вьр нәбиньм wи к'әне wани зьнек'ар,
Кӧ әмрика wьр нәгәр'ә, запьте wан нәбьнә qар.
У wьр мәрьв һаж тә нибә, тӧ әмрика у гӧре һар!

Ль К'ӧрдстане шьһәре р'әш дьрежкьр дәсте һ'әр'ьqи.
Мьләт бе изн дьфәт'ьсә нав бәхте хwәй хәр'ьqи
Р'е-дьрбе хун педа мәйт'ьн-тәйах ль wана п'әр'ьти.

С Ә Р Ә Щ Ә М

	Р'у
	3
	4
Бәйраqа сор дьмьлмьлә	7
Қонститусиа советие	9
Дәwра космикие	11
Әвара пайизе	12
Дайкер'а	13
Һеч'ә дьне	15
Баһара т'әзә	16
Wәхта әз тә дькьм гази	18
Ә'йда Октйабре	20
Wәлате Шewрер'а	22
Жьне wәлате Шewрер'а	23
Wәзире Надьрр'а	25
М ә й а н ә	26
Жь һәв дурк'әтьн	28
Һ'әзар дьли	30
Г ӧ л а н а с о р	33
Гази бь фелбази	35
Шина фолклоре	38
Щ в а т а г ь в ь р' а	40
П' е qа с к у г ӧ л	44
К' ә с ә р	45
Т ӧ м ә г ь р и	46
Дәште Барзане	57
Диwана кӧлилка	70
Л ә й л е	106
Гәлие Ә'ли-бәге	111
„Де". Ваһан Григорйан	**133**
„Поэма р'өһьлате" Һовһаннес Г'укасйан	
„Хәлайи К'ӧрдстанеда" Йарослав Шпорта	

QАЧАХЕ МРАД

БАҺАРА Т'ӘЗӘ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека
ZUUՌ-Арм ССР
им. А. Мясникова
Ա. ՄՅՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

Р'едактор — **Надо Махмудов**
Қоректоре контрол — **Ләт'ифе Ә'мәр**
Һунәрмәнд — **Мәһ'мәде Сиамансури**
Р'едакторе бәдәwәтие — **Ан. Гаспарйан**
Р'едакторе техникие — **Он. П'аникйан.**

ВФ 10923 т'әмбә 1307 тираж 500.

Т'әслими нәшьрхане кьрьнә 5/VII с. 1965
Бона чапкьрьне һатйә qолкьрьне 16/XI с. 1965
К'аг'әз 70Х108 1/32. Бәлге мәнгәне — 4,25.
Бәлге qәwле — 5,8.
Бәлге нәшьрәте — 4,2.

Qимәт 31 кап.

Нәшьрхана № 2-а йа сәрwертийа полиграфиейә сәрәкәйә комитеа прессейә дәwләтейә р'әх Совета Министред Р'еспублика Әрмәнистанейә Советиейә Сосиалистие.

EZDIKI.COM